

Bevolkingsevolutie in West-Vlaanderen

Op heden is er onduidelijkheid ten aanzien van het juiste bevolkingsaantal in ons land. Door het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) werden nog geen bevolkingscijfers per 1 januari 1989 officieel bekendgemaakt. Het vorige bevolkingscijfer werd ontleend aan de bevolkings- en vreemdelingenregisters. Per 1 januari 1988 telde West-Vlaanderen volgens deze bron 1.095.193 inwoners. Het Rijksregister vermeldt 1.096.828 inwoners. Het lijkt nog onduidelijk welke bron men in de toekomst zal gebruiken. Om deze reden worden hierna geen bevolkingscijfers (aantal inwoners) vermeld. Uit een enquête van de GOM - West-Vlaanderen bij de gemeentebesturen - zoals vorige jaren - is de evolutie van de totale bevolking (aangroei of vermindering) en de omvang van de bevolkingscomponenten met voldoende nauwkeurigheid bekend.

Volgens voormelde enquête is de Westvlaamse bevolking in 1989 aangegroeid met circa 3.160 personen. Het is geleden sinds 1974 dat nog een dergelijke toename werd geregistreerd. In 1988 beliep de aangroei circa 2.900 personen en in 1987 ongeveer 2.500 personen.

Net als in de vorige jaren was de bevolkingstoename het grootst in de drie kustarrondissementen. In het arrondissement Oostende was er een stijging met circa 900 personen, in het arrondissement Brugge met ruim 800 personen en in het arrondissement Veurne met nagenoeg 600 personen.

In de Westhoek in zijn geheel vermeerderde de bevolking met nagenoeg 600 personen. Deze stijging komt volledig op rekening van het arrondissement Veurne.

Op gemeentelijk vlak wordt vastgesteld dat de bevolking toegenomen is in 45 van de 64 Westvlaamse gemeenten. De grootste absolute stijgingen werden waar-

genomen in Koksijde (+ 501), Middelkerke (+ 345), Waregem (+ 314), De Haan (+ 267) en Knokke-Heist (+ 229).

De bevolkingsgroei in West-Vlaanderen is zowel te danken aan een vestigingsoverschot als aan een positief natuurlijk akkres (verschil tussen geboorten en sterfte).

Het natuurlijk akkres (1.916) was ongeveer even groot als het jaar voordien, als de resultante van iets meer geboorten en iets meer sterfgevallen.

Opvallend is het behoud van een inwijkingsoverschot (circa 1.200) op een betrekkelijk hoog niveau. Sinds 1981 telt West-Vlaanderen jaar na jaar meer inwijken dan uitwijken. Het vestigingsoverschot voor de jaren 1981 tot en met 1989 bereikt gemiddeld circa 800 personen per jaar.

Hierbij kan worden aangestipt dat de recente 'Bevolkingsvooruitzichten 1988-2040' van het NIS niet aansluiten op de realiteit qua inwijkingsoverschotten. Het NIS houdt voor de jaren 1991-2000 rekening met een vertrekoverschot van bijna 4.700 personen. De GOM - West-Vlaanderen heeft het dan ook nodig geacht in haar berekeningen (behoefte woningen, arbeidsplaatsen en andere) de bevolkingsvooruitzichten van het NIS te amenderen.

Het vestigingsoverschot was in 1989 toe te wijzen aan de drie kustarrondissementen Oostende (circa 870), Veurne (550) en Brugge (500) en aan het arrondissement Tielt (+ 200). De kustarrondissementen zijn sinds jaren inwijkingengebied. Qua migratiesaldi scoort het arrondissement Veurne voor de jaren 1985-89 het best van alle 43 Belgische arrondissementen (uitgedrukt per 1.000 inwoners). Ook de arrondissementen Oostende en Brugge behoren - samen met de arrondissementen Nijvel, Borgworm, Hoei en Dinant - tot de arrondissementen

Bevolkingscomponenten in West-Vlaanderen in 1989 (a)

Arrondissement	Geboorten	Sterften	Natuurlijk akkres	Migratiesaldo	Evolutie
Brugge	2.988	2.643	+ 345	+ 491	+ 836
Diksmuide	559	514	+ 45	- 40	+ 5
Ieper	1.364	1.114	+ 250	- 254	- 4
Kortrijk	3.426	2.660	+ 766	- 428	+ 338
Oostende	1.582	1.556	+ 26	+ 873	+ 899
Roeselare	1.626	1.306	+ 320	- 159	+ 161
Tielt	1.028	909	+ 119	+ 214	+ 333
Veurne	606	561	+ 45	+ 548	+ 593
West-Vlaanderen	13.179	11.263	+ 1.916	+ 1.245	+ 3.161
Westhoek	2.529	2.189	+ 340	+ 254	+ 594

(a) Voorlopige cijfers.

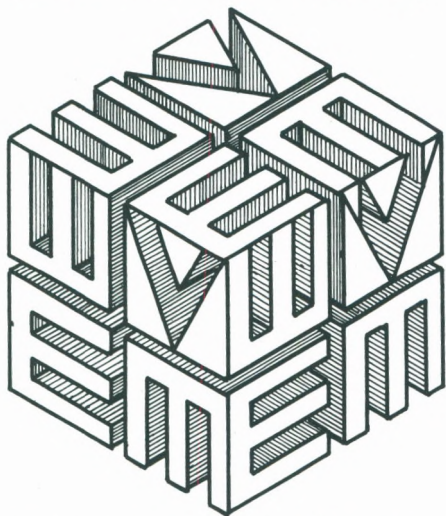
met de hoogste inwijkingsoverschotten. Het arrondissement Tielt dat in het verleden gekenmerkt was als een uitwijkingsgebied, kende op dit vlak een duidelijke verbetering - zoals Diksmuide en Ieper - en noteerde in 1989 een inwijkingsoverschot.

De Westhoek is vanaf 1982 jaar na jaar - behoudens het jaar 1985 - inwijkingsgebied geworden. Dit vestigingsoverschot is echter een zaak van de kustgemeenten (+600 in 1989).

Precies de helft van de Westvlaamse gemeenten noteerden een inwijkingsoverschot. Het was het grootst in de kustgemeenten Koksijde (+447), Middelkerke (+333), Knokke-Heist (+300), Oostende (+276), De Haan (+262) en Blankenberge (+217). Belangrijke vertrekoverschotten werden geregistreerd in Kortrijk (-322) en Brugge (-289).

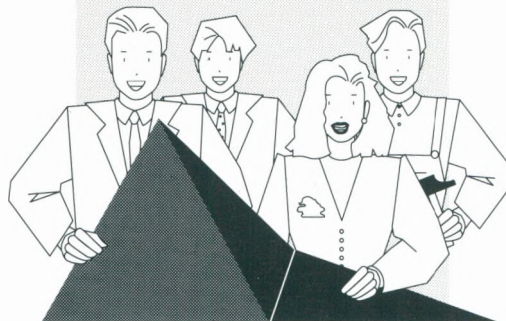
De kustgemeenten - die in 1989 samen een vestigingsoverschot hadden van bijna 2.000 personen - zijn ook gekenmerkt als gemeenten die globaal meer sterfte hebben dan geboorten. Het natuurlijk akkres was in 1989 negatief te Oostende, Knokke-Heist, Blankenberge, De Panne en Nieuwpoort. Oostende heeft vanaf 1973 ononderbroken meer sterfte dan geboorten. Te Blankenberge is dit het geval vanaf 1974 en te Knokke-Heist vanaf 1975. In 1989 waren er 11 Westvlaamse gemeenten met een negatief natuurlijk akkres, waaronder - bevens voormelde kustgemeenten - de stad Menen en een aantal eerder kleine gemeenten met een bejaarden-tehuis (zoals Alveringem, Ruiselede, Houthulst en Dentergem).

**c.v. west - vlaamsche
elektriciteitsmaatschappij**

interkommunale vereniging voor :
elektriciteit aardgas kabeltelevisie

hoogstraat 41 8000 brugge
tel : 050 / 33 79 51

konvert •interim•

Uw streekeigen uitzendkantoor

Kantoren te:

Kortrijk

Robbeplein 5
tel. 056 / 20 29 44

Roeselare

Meensesteenweg 75
tel. 051 / 22 77 30

Brugge

Hoefijzerlaan 38
tel. 050 / 33 16 66

Ieper

Rijselsestraat 144
tel. 057 / 20 99 91

Tielt

Krommewalstraat 4
tel. 051 / 40 54 51

Harelbeke

Gentstraat 51
tel. 056 / 71.96.35

Diksmuide

Adm. Ronarchstraat 4
tel. 051 / 50.22.67

Izegem

Brugstraat 21
tel. 051 / 31.52.52

Evolutie van de economische sectoren

Evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid in West-Vlaanderen, september 1987 – september 1988

De meest recente tewerkstellingscijfers van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) dateren van september 1988. De vergelijkbaarheid van deze gegevens met deze van eind september 1987 wordt bemoeilijkt door het feit dat het toepassingsgebied van de sociale zekerheid vanaf 1 oktober 1987 werd uitgebreid tot de werknemers die gewoonlijk niet langer dan twee uur per dag presteren. Aangezien deze uitbreiding voornamelijk de tertiaire sektor treft (1), wordt in dit algemeen overzicht enkel aandacht besteed aan de tewerkstellingsevolutie in de secundaire sektor.

Tussen 30 september 1987 en 30 september 1988 is de bezoldigde werkgelegenheid in de secundaire sektor in West-Vlaanderen toegenomen met bijna 3.900 personen tot 130.343 personen. Dit betekent een stijging met 3,1 %. Deze ligt boven de in Vlaanderen (+2,8 %) en België (+2,1 %) gerealiseerde toename.

De relatieve aangroei was omzeggens dezelfde in de industrie (+3 %) als in de bouwnijverheid (+3,2 %). In absolute cijfers bedroeg de toename respectievelijk 3.224 en 660 personen.

De belangrijkste industriële sectoren laten een toename optekenen die 3 à 4 % bedraagt. Het betreft de metaalnijverheid (+1.287 of +3,6 %), de textielnijverheid (+729 of +3,4 %), de voedingsnijverheid (+532 of +4,5 %) en de houtnijverheid (+435 of +4 %). In twee kleinere sectoren was de stijging relatief nog belangrijker. Het zijn de grafische nijverheid (+209 of +6,7 %) en de plastic-sektor

(+257 of +12,9 %). De tewerkstelling was regressief in de konfektienijverheid (-558 of -5,8 %).

Evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid per arrondissement, 30 juni 1987 – 30 Juni 1988

De evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid per arrondissement kan alleen nagegaan worden op basis van de RSZ-tellingen op 30 juni van elk jaar. De laatst beschikbare gegevens dateren van 30 juni 1988.

Omwille van de reeds vermelde wijziging in de waarnemingsfeer van de RSZ wordt in tegenstelling tot vroeger enkel aandacht besteed aan de tewerkstellingsevolutie in de industrie (inclusief energie en water) (2).

Op 30 juni 1988 waren er in West-Vlaanderen on-

(1) Volgens een raming van de RSZ betreffende de privé-sektor zou het voor het Rijk gaan om circa 49.000 personen, waarvan 650 in de primaire sektor, 7.060 in de secundaire sektor en 41.300 in de tertiaire sektor. De desbetreffende tewerkstelling van werknemers, onderworpen aan de regeling van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten (RSZPPO) omvat circa 8.500 personen. Voor de publieke sektor gaat het om nagenoeg 3.000 personen (onderwijs).

(2) Aangezien de werkgever in bepaalde gevallen een ge-regionalizeerde statistiek verstrekt op basis van de plaats van de werven, wordt ook de bouwsector hier buiten beschouwing gelaten. Dit element werkt uiteraard sterker door op de statistische gegevens op arrondissementeel niveau dan op provinciaal niveau.

Evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid in de industrie (inclusief energie en water) in de Westvlaamse arrondissementen, 30 juni 1987 - 30 juni 1988

Arrondissement	Aantal bezoldigden			Aandeel industrie in totale RSZ tewerkstelling 30 juni 1988	Aantal bezoldigden in de industrie per 100 inwoners 30 juni 1988
	1987	1988	Index		
Kortrijk	39.185	39.719	101,4	41,9	14,4
Brugge	21.101	21.018	100,1	25,2	8,0
Roeselare	18.810	18.861	100,3	42,7	13,8
Tielt	11.881	12.340	103,9	53,0	14,5
Ieper	7.528	7.873	104,6	32,6	7,6
Oostende	4.363	4.378	100,3	13,1	3,2
Diksmuide	2.660	2.743	103,1	30,3	5,8
Veurne	2.259	2.330	103,1	17,0	4,5
West-Vlaanderen	107.687	109.262	101,5	33,5	10,0
Westhoek	12.447	12.946	104,0	27,6	6,4

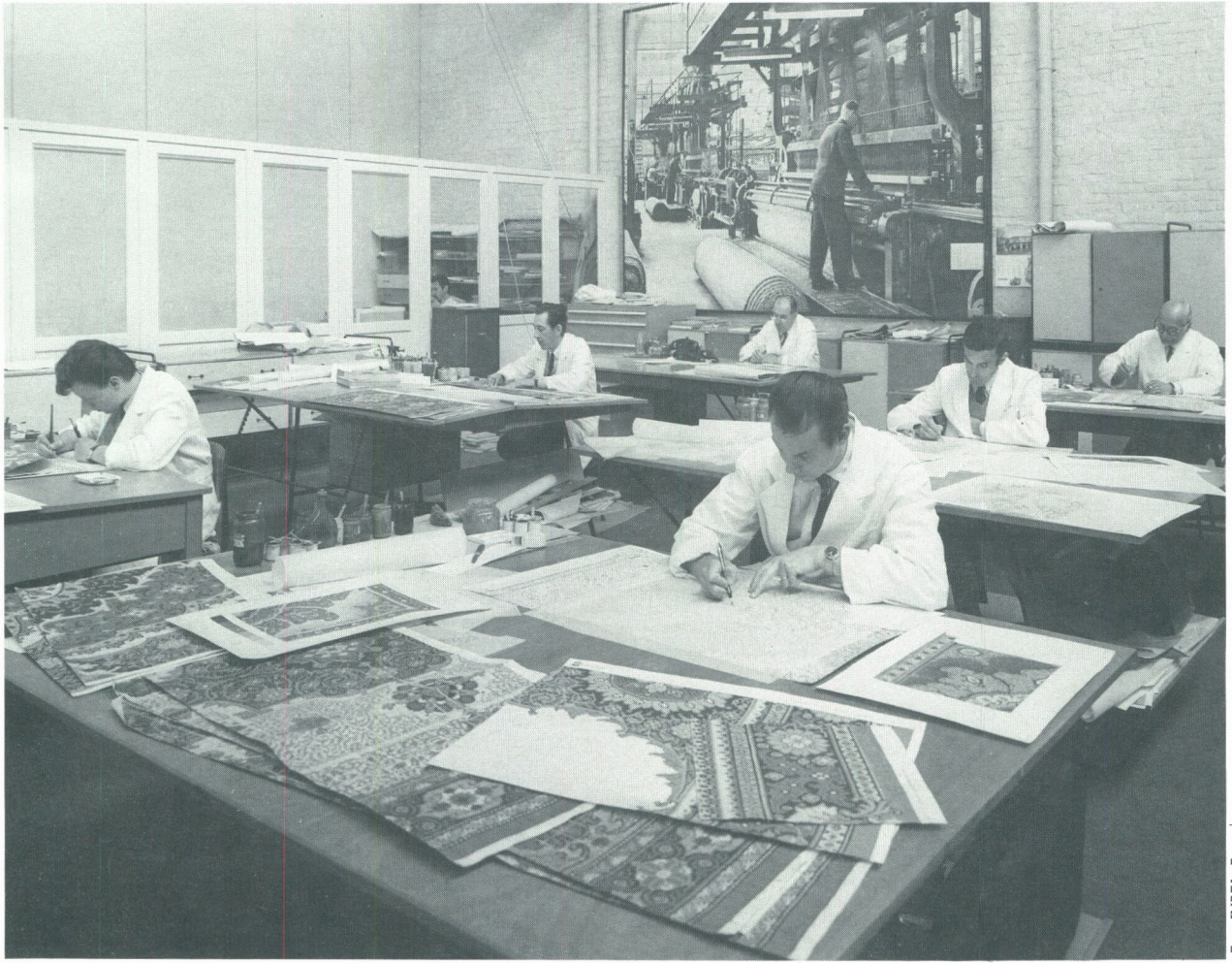

Foto INBEL, Brussel

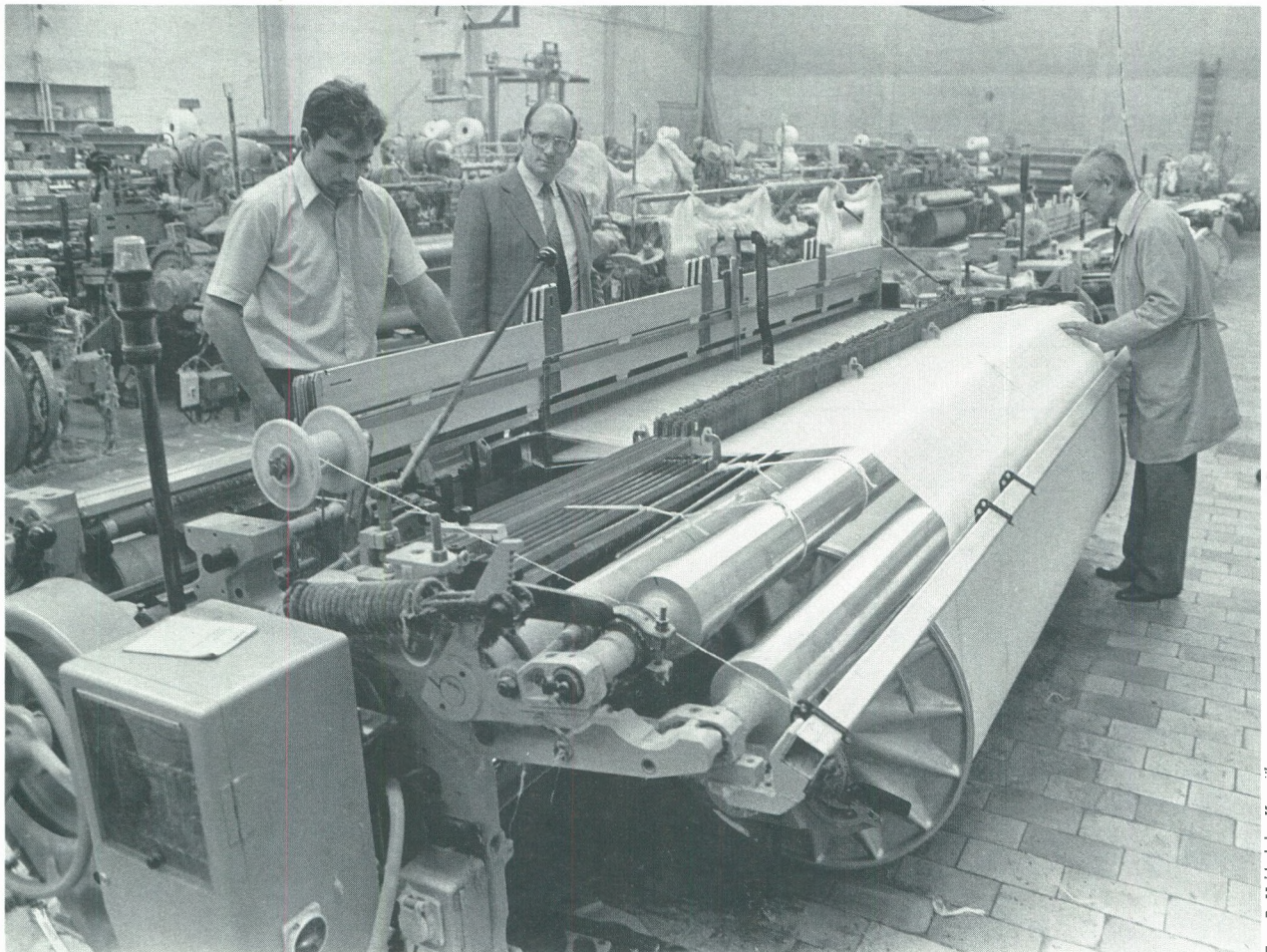

Foto P. Holderbeke, Kortrijk

geveer 109.200 personen tewerkgesteld in de industrie. Daarmee is de bezoldigde tewerkstelling in deze sektor met 1.575 eenheden of met 1,5 % toegenomen in vergelijking met het jaar voordien.

Elk van de 8 Westvlaamse arrondissementen kende enige aangroei in de industrie, maar de toename was uiterst gering in de arrondissementen Brugge, Oostende en Roeselare.

In relatieve termen was de aangroei het grootst in de Westhoek (arrondissementen Ieper, Diksmuide, Veurne) en het arrondissement Tielt. Het niveau van industrialisering is zeer gering in de arrondissementen Oostende en Veurne.

In de rangorde van de 43 Belgische arrondissementen (in dalende orde) qua industrialiseringsgraad – uitgedrukt als aantal bezoldigden in de industrie per 100 inwoners – komen de arrondissementen Tielt, Kortrijk en Roeselare op de eerste drie plaatsen. Onder alle Vlaamse arrondissementen is de industrialisatiegraad het laagst in het arrondissement Oostende.

De inhaalbeweging qua industrialisering in de Westhoek is duidelijk een trendbeweging. Over het geheel van de periode 1981-88 had het arrondissement Veurne de grootste procentuele toename van de industriële tewerkstelling (+27,5%) van alle Belgische arrondissementen. In deze rangorde komt het arrondissement Diksmuide (+17,7%) op de derde plaats (na Tielt +22,6%) en het arrondissement Ieper (+1,9%) op de tiende plaats als laatste arrondissement dat nog groei noteerde. Globaal kende de Westhoek in de periode 1981-88 een aangroei van 8,9% tegenover gemiddeld 0,1% in West-Vlaanderen, de enige provincie met groei in betrokken periode.

In de Westhoek is er na 1984 jaar na jaar groei geweest in de industrie.

Enquête over de industriële tewerkstelling in West-Vlaanderen 1989

Teneinde de evolutie van de tewerkstelling in de Westvlaamse industrie in 1989 na te gaan, werd door de GOM-West-Vlaanderen een enquête georganiseerd bij de industriële bedrijven in West-Vlaanderen met 5 en meer bezoldigden in dienst (exclusief productie en distributie van elektriciteit, gas en water en de bouwnijverheid).

In totaal werden 838 formulieren ingevuld teruggestuurd. Deze bedrijven vertegenwoordigen een zeer belangrijk deel van de Westvlaamse industrie. Hun tewerkstelling bedroeg ongeveer 88.900 personen eind 1988 wat neerkomt op 83% van de bezoldigde werkgelegenheid in de gehele Westvlaamse industrie en 87% van de bezoldigde werkgelegenheid in de Westvlaamse industriële ondernemingen met 5 en meer werknemers.

De resultaten van de enquête werden per grootteklasse en per sektor geëxtrapoleerd op de totale populatie van industriële bedrijven met ten minste 5 tewerkgestellten. Daarbij werd rekening gehouden met het verlies aan arbeidsplaatsen ten gevolge van de sluiting van een beperkt aantal ondernemingen.

Op basis van de enquêteresultaten kan besloten worden dat de bezoldigde werkgelegenheid in de Westvlaamse industriële bedrijven met 5 en meer personeelsleden tussen 31 december 1988 en 31 december 1989 globaal met ongeveer 2.200 eenheden of met 2,1% is toegenomen.

Deze belangrijke toename was over de meeste industriële sectoren gespreid. In absolute aantallen was de stijging het grootst in de metaalnijverheid (+850 of +2,4%). Relatief was de toename het sterkst in de keramische nijverheid (+150 of +5,4%) en de houtnijverheid (+350 of +3,3%). Verder was er nog een toename in de textielsector (+400 of +1,8%) en de voedingsnijverheid (+150 of +1,5%). In de konfektienijverheid was er opnieuw een daling (-300 of -3,7%). Tenslotte is de tewerkstelling in alle overige nijverheidstakken samen toegenomen met 600 eenheden of 4,8%.

De tewerkstellingstoename is voor de helft terug te vinden in de industriële kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's) met 5 tot 49 werknemers. De werkgelegenheid groeide er met 1.100 personen of met 4,6% aan. Ook in de grootteklassen van 50 tot 99, 100 tot 199 en 200 tot 499 werknemers werd telkens een groei vastgesteld die schommelde tussen 300 en 400 eenheden of 2% en 3%. In de bedrijven met 500 werknemers en meer bleef de tewerkstelling op hetzelfde peil behouden.

Expansiewetgeving

Uit de resultaten van de toepassing van de expansiewetgeving in West-Vlaanderen blijken grote verschillen naargelang de van toepassing zijnde wetgeving. Inzake de wetten van 17 juli 1959 en 30 december 1970 voor steun aan grote bedrijven valt een sterke daling te noteren van het bedrag aan goedgekeurde investeringen, namelijk van 13,9 miljard fr. in 1988 naar 9,6 miljard fr. in 1989. Voor de Westhoek is er een daling van 1,8 miljard fr. in 1988 naar bijna 1 miljard fr. in 1989. De voorziene bijkomende tewerkstelling daalt eveneens, namelijk voor West-Vlaanderen van 2.940 eenheden in 1988 tot 1.747 in 1989. Voor de Westhoek verminderen de bijkomende arbeidsplaatsen van 450 naar 212 eenheden.

De toepassing van de wet van 4 augustus 1978 (de zogenaamde KMO-wet) geeft een totaal ander beeld. Hier steeg het goedgekeurd investeringsbedrag voor West-Vlaanderen van 14,1 miljard fr. in 1988 naar 24,5 miljard fr. verleden jaar. Deze sterke stijging is voor een groot deel een gevolg van het wegwerken van een belangrijke achterstand in het behandelen van de investeringsdossiers. Met dit resultaat bewijst West-Vlaanderen eens te meer de 'KMO-provincie' bij uitstek te zijn in het Vlaamse landsgedeelte: het goedgekeurde bedrag is het hoogste van alle Vlaamse provincies. De Westhoek bereikt in de KMO-wetgeving een investeringsbedrag van ongeveer 4 miljard fr. De te verwachten bijkomende tewerkstelling stijgt van 3.860 eenheden in 1988 tot 5.320 in 1990 (waarvan 617 in de Westhoek).

Oscars voor de uitvoer 1989

Bij de jaarlijkse uitreiking van de Oscars voor de uitvoer vielen in 1989 opnieuw 4 Westvlaamse ondernemingen in de prijzen. Een grote Oscar in de sektor 'Verbruiksgoederen' werd toegekend aan Lano nv te Harelbeke. Dit textielbedrijf is gespecialiseerd in de productie van tapijten, vast tapijt en meubelstoffen en haalt een omzet van 2,9 miljard fr. waarvan 88% export. De voornaamste afzetmarkten zijn: het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk, maar er wordt ook heel wat buiten Europa afgezet.

Eveneens in de sektor verbruiksgoederen werd een Oscar toegekend aan Decospan nv te Menen. Dit bedrijf is gespecialiseerd in het fineren van houtspaanderplaten vooral voor de meubelsektor. De export belooft thans bijna 80% van de omzet en is vooral gericht op de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk.

Een derde bedrijf dat in de sektor verbruiksgoederen een Oscar in ontvangst mocht nemen is Sioen nv te Roeselare. Dit bedrijf omvat zowel een coatingafdeling die polyurethaan- en PVC-gecoate weefsels voor meubelen, kleding en dergelijke meer maakt als een konfektieafdeling die een belangrijke producent is van industriële regen- en beschermkledij enerzijds, en sportkledij (voor motorsport, sportvisserij en dergelijke meer) anderzijds. De firma Sioen exporteert 90% van de omzet naar Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk als belangrijkste markten.

Tenslotte ontving Comelco International nv een Oscar in de sektor 'Handelsondernemingen'. Deze onderneming verzorgt binnen de groep Comelco de uitvoer van industriële zuivelprodukten en haalt hiermee een omzet van 3,4 miljard fr., waarvan meer dan 20% in Japan. De groep Comelco is in West-Vlaanderen vertegenwoordigd door een aantal belangrijke dochterondernemingen.

Zelfstandigen

In West-Vlaanderen waren er op 30 juni 1988 bijna 68.000 personen onderworpen aan het sociaal statuut der zelfstandigen op grond van een activiteit die als hoofdberoep werd uitgeoefend.

Het aantal zelfstandigen (als hoofdberoep) neemt sinds 1983 onafgebroken toe in onze provincie. In het laatste jaar kwamen er 650 bij of een aangroei met 1%. Deze aangroei is vergelijkbaar met de evolutie in België (+1,1%).

De toename van het aantal zelfstandigen (als hoofdberoep) was in absolute aantallen vrij gelijkmatig gespreid over mannen en vrouwen.

De aangroei is voornamelijk te situeren in de industrie, de handel en de vrije beroepen. In de primaire

Rodenbach

Een naam! Een reputatie! Een traditie!

sektor nam het aantal zelfstandigen (als hoofdberoep) verder af.

Het aantal helpers en helpsters van zelfstandigen is tussen 1987 en 1988 in beperkte mate toegenomen in West-Vlaanderen. Hun aantal bedraagt nu 17.932 eenheden, wat een toename met 212 personen of 1,2% inhoudt. In België bedroeg de stijging 1,5%.

De helpers en helpsters zijn voornamelijk in de landbouw terug te vinden. Het is ook in deze sektor dat hun aangroei het grootst was.

Het aantal personen met een zelfstandige bezigheid als bijberoep neemt in West-Vlaanderen steeds verder toe. In vergelijking met 1987 is hun aantal gegroeid met 6,6% tot in totaal 7.944 personen. Het betreft 6.609 mannen (+6,2%) en 1.335 vrouwen (+8,7%).

Evolutie van het aantal personen onder toepassing van het statuut der zelfstandigen in West-Vlaanderen, 30 juni 1987-88

Sektor	Hoofdberoep						Helpers					
	1987			1988			1987			1988		
	M	V	Tot.	M	V	Tot.	M	V	Tot.	M	V	Tot.
Landbouw	8.073	1.704	9.777	7.974	1.706	9.680	8.083	341	8.424	8.172	367	8.539
Visserij	267	59	326	266	55	321	12	-	12	14	-	14
Nijverheid (a)	13.854	1.827	15.681	14.051	1.840	15.891	3.855	276	4.131	3.878	282	4.160
Handel (b)	15.708	10.675	26.383	15.792	10.828	26.620	3.193	915	4.108	3.192	935	4.127
Vrije beroepen	5.943	1.676	7.619	6.105	1.770	7.875	165	81	246	194	93	287
Diensten	2.405	2.615	5.020	2.443	2.704	5.147	482	113	595	495	111	606
Andere	1.894	574	2.468	1.845	545	2.390	184	20	204	183	16	199
Totaal	48.144	19.130	67.274	48.476	19.448	67.924	15.974	1.746	17.720	16.128	1.804	17.932

Bron: Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen.

(a) Inclusief bouw en transport.

(b) Inclusief banken, verzekeringen, tussenhandel, horeca, vermakelijkheidsbedrijven, foorkramers.

Land- en tuinbouw

De belangrijkste evoluties in de Westvlaamse land- en tuinbouwsector worden besproken aan de hand van de jaarlijkse land- en tuinbouwstellingen door het Nationaal Instituut voor de Statistiek. De laatste beschikbare gegevens dateren van 15 mei 1988.

De daling van het aantal land- en tuinbouwbedrijven zette zich door; er was een vermindering van 17.881 in 1987 tot 17.578 in 1988. De afname verloopt even-

Bestendig tewerkgesteld in de land- en tuinbouw, 15 mei 1987 - 15 mei 1988

	West-Vlaanderen		Index (1987 = 100)	
	1987	1988	West-Vlaanderen	Het Rijk
<i>Mannen</i>	15.425	14.999	97,2	96,7
Bedrijfshoofden	12.807	12.420	97,0	96,6
Gezinsleden (a)	1.841	1.778	96,6	95,3
Anderen	777	801	103,1	99,9
<i>Vrouwen</i>				
Bedrijfshoofden	1.294	1.282	99,1	96,4
Anderen (b)	198	221	111,6	102,9

(a) Al dan niet bezoldigd.

(b) Gelet op de onbetrouwbaarheid van de gegevens, worden de cijfers voor de vrouwelijke meewerkende gezinsleden niet vermeld.

wel trager dan in het Rijk zodat het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal Belgische exploitaties steeg van 18,9% in 1987 tot 19,1% in 1988.

De bestendige tewerkstelling voor mannen nam af met iets meer dan 400 eenheden en is de resultante van een vermindering van het aantal bedrijfshoofden (-387) en het aantal gezinsleden tewerkgesteld in land- en tuinbouw (-63) enerzijds en een toename van de andere helpers (+24) anderzijds.

Een vergelijking met het Rijk wijst op een gunstige evolutie van de Westvlaamse tewerkstelling van mannen en vrouwen in land- en tuinbouw.

De oppervlakte kultuurgrond bedroeg in 1988 210.051 ha, wat een daling betekent van ongeveer 830 ha ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze daling is de grootste sinds het jaar 1981. Gemiddeld over de jaren 1982-88 was er een teruggang van circa 680 ha per jaar (tegenover 1.460 ha per jaar voor de jaren 1975-81).

Meest opmerkelijk inzake de evolutie van het teeltpatroon waren de afname van de betaalde oppervlakte graangewassen met 1.552 ha, de toename van het teeltareaal van nijverheidsgewassen met 1.218 ha, de daling van de oppervlakte bestemd voor aardappelteelt met 1.580 ha en de groei van de oppervlakte groenteteelt in open lucht met 1.418 ha. De totale oppervlakte ingenomen door de tuinbouw nam toe met 1.453 ha.

De sterke groei van het areaal voor de groenteteelt in open lucht was vooral te wijten aan de grotere teelt van groen geogoste erwten voor de inmaaknijverheid (+331 ha), tuinwortelen voor de inmaaknijverheid (+263 ha), schorseneren (+214 ha) en bloemkolen (+201 ha).

West-Vlaanderen is het meest gespecialiseerd in de

Evolutie van het teeltpatroon in West-Vlaanderen, 15 mei 1987 - 15 mei 1988

Sektor	Betaalde oppervlakte in West-Vlaanderen		Teeltpatroon 1988 (procentuele verdeling)		Aandeel van W.-Vl. in het Rijk
	1987	1988	West-Vl.	Het Rijk	
Weiden en grasland	85.956	85.018	40,6	47,4	13,1
Graangewassen	44.591	43.039	20,5	25,6	12,3
Nijverheidsgewassen	19.103	20.321	9,7	9,2	16,2
Aardappelen	20.325	18.745	8,9	3,0	45,6
Groenvoedergewassen	20.443	21.131	10,1	9,9	15,7
Groenteteelt in open lucht	12.803	14.221	6,8	2,3	45,7
Wortel- en knolgewassen	4.366	4.215	2,0	0,9	32,8
Droog geogoste peulvruchten	1.062	1.096	0,5	0,3	28,6
Pootgoed en landbouwzaden voor de verkoop	578	604	0,3	0,2	25,6
Fruitteelt	295	297	0,1	0,9	2,5
Bomen en heesters	317	341	0,2	0,2	11,1
Glasteelt	304	308	0,1	0,1	16,5
Anderen	191	187	0,1	0,1	12,6
Totaal	210.334	209.523	100,0	100,0	15,4
Tuinbouw voor het gezin	66	63			11,5
Teeltvrij gelaten grond	482	465			10,7
Totaal	210.882	210.051			15,3

groenteteelt in open lucht met een aandeel van 45,7% in het Rijk. Hierna volgen de aardappelteelt (45,6%), de wortel- en knolgewassen (32,8%) en de droog geoogste peulvruchten (28,6%).

De afname van de rundveestapel, ingezet in 1985, ging ook verder in 1988. In datzelfde jaar bedroeg hij nog 516.280 stuks of 16,8% van het Rijk. De Westvlaamse varkensstapel kende een onafgebroken groei en overschreed in mei 1988 3.200.000 stuks, wat 51% is van het Belgisch totaal. In 1970 beliep de varkensstapel in West-Vlaanderen minder dan de helft (1.410.000 stuks).

De pluimveestapel kende twee tegengestelde evoluties. Enerzijds daalde het aantal leghennen met ongeveer 120.000 eenheden tot 3.047.136 (30,1% van het Rijk) en anderzijds steeg het aantal vleeskippen met ruim 22.000 tot 3.060.182 stuks (24,2% van het Rijk).

Een indicatie voor de toekomstige evolutie van de tuinbouwsector wordt gevormd door de investeringen. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van de investeringsbedragen vermeld op de aanvragen voor tussenkomst van het landbouwinvesteringsfonds, die voor advies worden overgemaakt aan de Tuinbouwdienst West-Vlaanderen van het Ministerie van Landbouw.

Investerings in de tuinbouwsector in West-Vlaanderen, naar sektor, 1987-89 (in miljoen fr.)

Sektor	1987	1988	1989
Groenten onder glas	485	807	843
Groenten in open lucht	120	188	219
Champignons	21	93	271
Witloof	41	141	164
Bloemisterij onder glas	191	189	384
Boomkwekerij, fruit	66	70	163
Totaal	924	1.489	2.044

Bron: Landbouwinvesteringsfonds, Tuinbouwdienst West-Vlaanderen.

In 1989 werd een rekord bereikt inzake investeringen in de Westvlaamse tuinbouw. De bedragen stegen van circa 1,5 miljard fr. in 1988 tot ruim 2 miljard fr. in 1989, dit is een toename met 37,2%. Er dient evenwel te worden opgemerkt dat wegens het ongunstiger worden van de overheidstussenkomst vanaf oktober

1989 (ingevolge een wijziging van de reglementering van het landbouwinvesteringsfonds), vele aanvragen vroegtijdig werden ingediend. Dit verklaart voor een groot deel de stijging ten opzichte van voorgaande jaren.

De stijging situeert zich in alle teelten, maar is het sterkst bij de bloemisterij onder glas en de champignon-teelt. Bij deze laatste waren er in 1989 2 overnames van bestaande bedrijven en werden 4 nieuwe bedrijven opgericht. Dit is een gevolg van de gunstige prijsvorming in de champignonteelt gedurende 1988 en 1989.

De investeringen in de witloofteelt zijn hoofdzakelijk gericht op een verdere omschakeling van grond- naar hydrokultuur wat gepaard gaat met schaalvergroting van de bedrijven.

In de groenteteelt (groenteteelt onder glas en in open lucht, witloof en champignons) werden in totaal 65 nieuwe installaties geteld, waarvan 29 volledig nieuwe bedrijven en 36 overnames. In de totale tuinbouwsector waren er 84 eerste installaties, evenredig verdeeld over nieuwe bedrijven en overnames van bestaande exploitaties.

Zeevisserij

Op 31 december 1989 telde het Bestuur van het Zeewezen 205 vaartuigen, wat één meer is dan eind 1988. Het aantal bemande vaartuigen nam toe van 195 in 1988 tot 200 in 1989.

In de haven van Zeebrugge daalde het aantal vaartuigen met één eenheid tot 106. Het aantal schepen nam met één eenheid toe te Oostende en bleef konstant in Nieuwpoort. De vlootomvang daalde met één eenheid in Blankenberge terwijl de categorie 'andere' met twee vaartuigen toenam. Het betreft schepen die, hoewel ze geen van de kusthavens als thuishaven hebben, hoofdzakelijk opereren voor de Belgische Kust.

In totaal werden 6 vaartuigen aan de vloot onttrokken terwijl 7 nieuwe schepen in de vaart werden gebracht, wat 2 eenheden minder is dan in 1988.

De haven van Zeebrugge stond eind 1989 in voor ongeveer 51,7% van het totaal aantal vissersvaartuigen; Oostende is goed voor 29,3%, terwijl Nieuwpoort en Blankenberge respectievelijk 16,6% en 1,0% voor hun rekening namen.

Het globaal aantal aangemonsterde zeelieden nam toe van 898 eind 1988 tot 908 eind 1989. In Zeebrugge (+1), Oostende (+4) en vooral in de categorie vissersschepen die oorspronkelijk niet tot de zeevisserijvloot

Toestand van de visserijvloot 1988-89 (31 december)

Haven	Totaal aantal vaartuigen		Bemandede vaartuigen		Aangemonsterde zeelieden		Bruto tonnenmaat		Drijfkracht PK	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Zeebrugge	107	106	102	103	504	505	15.820	16.066	67.960	67.711
Oostende	59	60	56	58	243	247	5.974	6.049	24.295	24.962
Nieuwpoort	34	34	33	34	138	135	2.557	2.628	11.338	11.710
Blankenberge	3	2	3	2	11	7	228	98	865	435
Andere	1	3	1	3	2	14	41	604	275	1.771
Totaal	204	205	195	200	898	908	24.620	25.445	104.733	106.589

Bron: Bestuur van het Zeewezen en de Binnenvaart.

behoren (+12) trad een toename op terwijl men een afname noteerde in Nieuwpoort (-3) en Blankenberge (-4).

Veranderingen in de samenstelling van de vloot hebben geleid tot een globale uitbreiding van de vlootcapaciteit. De bruto tonnenmaat nam toe van 24.620 BT eind 1988 tot 25.445 BT eind 1989, wat overeenstemt met een stijging van 3,4%.

De toename van de bruto tonnenmaat situeerde zich in eerste instantie in de restcategorie waar de bruto tonnenmaat aangroeide van 41 tot 604 BT en in mindere mate in Zeebrugge, Oostende en Nieuwpoort; Blankenberge noteerde een relatief sterke achteruitgang (-57,0%).

Ook het motorvermogen van de visserijvloot is het afgelopen jaar toegenomen. Eind 1989 bedroeg de totale drijfkracht 106.589 PK tegenover 104.733 PK het jaar voordien wat een stijging is van 1,8%. Deze stijging situeerde zich opnieuw grotendeels bij de niet-kusthavens (+1.496 PK) en voor een beperkter gedeelte ook te Oostende en Nieuwpoort, terwijl in Zeebrugge en Blankenberge een achteruitgang viel te noteren.

Volgens de Dienst voor de Zeevisserij bedroeg de aanvoer van vis door Belgische vaartuigen in Belgische havens in 1989 30.297 ton tegenover 32.211 ton in 1988, wat een afname betekent van 5,9%. In alle vissershavens nam de aanvoer van vis af: in Zeebrugge met 4,6%, in Oostende met 5,7% en in Nieuwpoort met 18,8%. De haven van Zeebrugge nam in 1989 56,4% van de totale aanvoer (in ton) voor haar rekening en Oostende 38,0%.

De aanvoer door vreemde vaartuigen viel terug van 793 ton in 1988 tot 48 ton in 1989. Deze aanvoer ten bedrage van 48 ton situeerde zich volledig in Oostende.

Ondanks de gedaalde aanvoer van visserijproducten kende de globale besomming van de aanvoer door Belgische vaartuigen een toename van 2.883,1 miljoen frank in 1988 tot 3.044,8 miljoen frank in 1989. Dit betekent een toename van de besomming met 5,6%, uitsluitend toe te schrijven aan de stijging van de prijzen.

De gemiddelde prijs van de vis nam toe van 89,5 fr./kg in 1988 tot 100,5 fr./kg in 1989, een stijging met 12,3%. De prijsstijging was het meest opmerkelijk in Zeebrugge waar de besomming, ondanks de daling in aangevoerde hoeveelheid, toenam met 7,2%. De gemiddelde prijs steeg er met 12,3% van 95,2 fr./kg tot 106,9 fr./kg in 1989. Ook in Oostende nam de besomming toe, met 5,1%, wat volledig voor rekening komt van de gemiddelde prijsstijging met 11,5% van 82,6 fr./kg tot 92,1 fr./kg. In Nieuwpoort was de prijsstijging van 81,3

fr./kg in 1988 tot 92,3 fr./kg in 1989 evenwel niet voldoende om de gedaalde aangevoerde hoeveelheid te compenseren; de besomming daalde er met 7,8%. De haven van Zeebrugge nam 60% van de totale besomming voor haar rekening en Oostende 34,8%.

Hoofdrede voor hoger geschetste gunstige evolutie vormt de prijsstijging van de edele vissoorten zoals tong, tarbot, griet, zeeduivel en langoustines.

Door het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw werd in 1989 de modernisering betaald van 7 vissersvaartuigen (totale steun: 11.840.352 fr.), waarvan 6 te Zeebrugge en 1 te Oostende. Van de 12 nieuwbouwaanvragen werd er in 1989 1 goedgekeurd (Zeebrugge) voor een steunbedrag van 18.429.046 fr. (vervangingsbouw na schipbreuk).

Verloop van het toeristisch seizoen 1989

De toeristische index voor de Kust, Brugge en het Achterland bedraagt voor het seizoen 1989 105 (basis 1988 = 100). Dit betekent dat de toeristische activiteit in vergelijking met vorig jaar 5% gestegen is. In vergelijking met de eerste metingen in 1965 noteert men index 136,2. Nooit eerder werd een dergelijke hoge waarde van de WES-index gemeten. Het vorige hoogtepunt daterend van 1983 (130,9) werd in 1989 ruim overschreden. Het goede weer is ongetwijfeld de gangmaker van het toeristisch seizoen geweest.

Alle maanden van het toeristisch seizoen waren positief en noteerden als volgt: mei +9,0%, juni +6,4%, juli +6,1%, augustus +0,8% en september +4,6%.

Wanneer men de evolutie per klasse bekijkt dan zijn de resultaten als volgt: verkeersdrukte +4,1%, handelsactiviteit +1,4%, ontspanning en recreatie +5,0%, openbare nutsvoorzieningen +8,6% en toeristische activiteit te Brugge en het Achterland respectievelijk +15,9% en +5,3%.

De zeer belangrijke rechtstreekse meetpost van het verblijftoerisme, namelijk de overnachtingen, noteerden globaal gezien positief (+4,4%).

Er was dit seizoen een sterke toename van het aantal overnachtingen in de traditionele hotelsector (+6,8%) en in de sector van de kampeerverblijven (+16,6%). De appartement- en villaverhuur noteerden, na een goed voorseizoen, uiteindelijk een bijna status-quo (+0,5%), terwijl de evolutie in de inrichtingen voor sociaal toerisme negatief verliep (-1,8%).

Aanvoer Belgische en vreemde vissersvaartuigen 1988-89

Haven	Door Belgische vaartuigen				Door vreemde vaartuigen			
	Hoeveelheid (in ton)		Waarde (in miljoen fr.)		Hoeveelheid (in ton)		Waarde (in miljoen fr.)	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Zeebrugge	17.888	17.074	1.702,7	1.826,1	530	-	40,9	-
Oostende	12.200	11.500	1.007,8	1.059,5	238	48	15,2	8,7
Nieuwpoort	2.123	1.723	172,6	159,1	25	-	2,5	-
Totaal	32.211	30.297	2.883,1	3.044,8	793	48	58,6	8,7

Bron: Dienst voor de Zeevisserij.

Werkloosheid

Door wijzigingen in de reglementering en in de registratie door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) is een homogene tijdreeks qua werkloosheid niet meer voorhanden.

In het vorige jaarverslag is aangegeven dat – om redenen van vergelijkbaarheid – door de GOM-West-Vlaanderen bij analyse van cijfers van werkloosheid in beginsel gebruik zou worden gemaakt van de zogenaamde geharmonizeerde EG-definitie van de werkloosheid, met ook aandacht voor de groep oudere werklozen die uitkeringsgerechtigd zijn, maar niet meer als werkzoekende worden geregistreerd (1).

De geharmonizeerde EG-definitie stemt voor wat België betreft overeen met de 'ingeschreven niet-werkende werkzoekenden', die volgende RVA-kategorieën omvatten: uitkeringsgerechtigde volledig werklozen; jongeren in wachttijd, niet-werkend; vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Zoals gezegd zullen hierna, waar mogelijk, de oudere werklozen inbegrepen zijn in het cijfer van de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen.

Niet opgenomen in voormelde categorieën (EG-definitie) is onder meer de omvangrijke groep 'werknemers die een dienstbetrekking met verkorte werktijd hebben aanvaard om aan de werkloosheid te ontsnappen'.

Bij de analyse van de werkloosheid is het aangewezen het afwijkend fenomeen van werklozen en werkzoekenden voor ogen te houden. *Sociaal* beschouwd gaat het om de werklozen. *Bedrijfseconomisch* beschouwd verengt de groep zich tot de werkzoekenden (al dan niet werkend, voltijds of deeltijds) die bovendien de gezochte geschiktheid moeten bezitten.

In onderhavige tekst wordt met 'werklozen' bedoeld de EG-definitie van werkloosheid met inbegrip van de oudere uitkeringsgerechtigde volledig werklozen die niet meer als werkzoekende zijn geregistreerd.

De werkloosheidsgraden die hierna worden verstrekt zijn telkens uitgedrukt ten opzichte van de geraamde beroepsbevolking. Daartoe werden de gegevens van de Volkstelling van 1981 inzake beroepsbevolking geaktualiseerd tot 1988 op basis van gegevens van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) en van de RVA voor de jaren 1981-88. De werkloosheidsgraden blijven een benadering.

Algemeen overzicht West-Vlaanderen

In *West-Vlaanderen* daalde het maandgemiddelde van het aantal werklozen van 40.860 in 1988 tot 35.629 in 1989, wat overeenstemt met een daling met 12,8%. Dit cijfer ligt iets onder het dalingspercentage van de periode 1987-88 (-14,0%). Het aanzienlijke dalingspercentage ligt net zoals voorgaande jaren boven het niveau van Vlaanderen in zijn geheel (-11,3%) en eveneens boven het niveau van België in zijn geheel (-7,2%).

Bij de *mannen* was de afname van het aantal werklozen in 1989 relatief kleiner dan de afname van het aantal werklozen in 1988 (respektievelijk -11,1% en -14,1%), maar toch aanzienlijk. In Vlaanderen was de afname van het aantal werklozen procentueel dezelfde als in West-Vlaanderen (namelijk -11,1% in 1989), terwijl de afname in het Rijk (-8,0% in 1989) opmerkelijk kleiner is dan de evolutie in West-Vlaanderen.

(1) Op hun verzoek kunnen ze opnieuw als werkzoekende worden geregistreerd.

EG-definitie, inclusief ouderen (maandgemiddelden)

Jaar	West-Vlaanderen						Aandeel van West-Vlaanderen in		
				Vlaams Gewest			Het Rijk		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
1984	25.609	29.374	54.983	17,9	16,0	16,8	9,4	9,2	9,3
1985	23.229	28.389	51.618	17,4	15,7	16,5	8,7	8,8	8,8
1986	21.682	27.559	49.241	17,7	15,7	16,5	8,5	8,6	8,6
1987	20.477	27.028	47.505	17,1	16,2	16,2	8,1	8,9	8,4
1988	17.580	23.280	40.860	16,2	14,7	15,3	7,5	7,8	7,7
1989	15.620	20.008	35.628	16,2	14,3	15,1	7,3	7,2	7,2
Waarvan ouderen, jaar 1989	6.176	2.963	9.139	20,4	18,5	19,8	13,1	11,6	12,5

Bij de vrouwen was de afname van het aantal werklozen in 1989 (-14,1%) relatief iets groter dan die van 1988 (-13,9%) en lag beduidend hoger dan de evolutie in de andere voorgaande jaren (-1,9% in 1987, -2,9% in 1986 en -3,4% in 1985). Het dalingspercentage situeert zich op een hoger niveau dan in Vlaanderen (-11,5%) en België (-6,6%) als geheel.

Er valt op te merken dat, in tegenstelling tot voorgaande jaren, in West-Vlaanderen de afname van het aantal werklozen bij de vrouwen in 1989 relatief groter was dan deze bij de mannen. Deze relatief grotere afname van het aantal werklozen bij de vrouwen dan bij de mannen, wordt niet genoteerd in Vlaanderen (-11,1% bij de mannen tegenover -11,5% bij de vrouwen) en zeker niet op het niveau van het Rijk (-8,0% bij de mannen tegenover -6,6% bij de vrouwen).

Het aandeel van West-Vlaanderen in de totale mannelijke werkloosheid in Vlaanderen blijft in de periode 1988-89 konstant op 16,2%. In 1984 was het aandeel nog 17,9%. Dit staat tegenover een aandeel van 19,3% in de Vlaamse mannelijke beroepsbevolking (raming 1988).

Bij de vrouwen was er een lichte afname van het aandeel in Vlaanderen van 14,7% in 1988 tot 14,3% in 1989. In 1984 was dit 16,0%. Het aandeel in de Vlaamse vrouwelijke beroepsbevolking bedraagt 18,3% (raming 1988).

Ook het aandeel van West-Vlaanderen in het totaal aantal werklozen in België is in de loop van 1989 verder afgenomen bij mannen en vrouwen. Het aandeel in het Rijk daalde van 7,5% in 1988 tot 7,3% in 1989 bij de mannen, en van 7,8% tot 7,2% bij de vrouwen. Beide cijfers situeren zich onder het aandeel in de beroepsbe-

volking (11,7% bij de mannen, 10,7% bij de vrouwen; raming 1988). In 1984 was het aandeel van de werkloosheid bij de mannen 9,4% en bij de vrouwen 9,2%.

De toestand eind december 1989 in vergelijking met eind december 1988 geeft voor West-Vlaanderen globaal (mannen en vrouwen samen) een daling van 40.200 tot 35.700 eenheden, dit is van 11,2%.

Naar deelcategorie is de evolutie vrij verschillend. Het aandeel van de oudere uitkeringsgerechtigde volledig werklozen die niet meer als werkzoekende worden genoteerd loopt sterk op. Geografisch is het gewicht van de ouderen ook sterk uiteenlopend. Tussen december 1987 en december 1989 (twee jaar) steeg het aantal ouderen in West-Vlaanderen van circa 8.350 tot 9.300 eenheden. Het aandeel beliep eind 1989 26,2%. In Vlaanderen was dit slechts 20,2% en in het Rijk 15,0%. In de arrondissementen Brugge, Oostende en Veurne nemen ze 19% op en in het arrondissement Tielt niet minder dan 39%. Het beeld van de lage werkloosheid in de regio Kortrijk-Roeselare-Tielt wordt geflatteerd voorgesteld telkens als men bedoelde groep niet mee opneemt als werklozen (in vergelijking met andere regio's). In Limburg is het aandeel van de ouderen bij de mannen slechts 24% tegenover 39% in West-Vlaanderen.

Indien men als werkloosheidsgraad definieert de groep werklozen (volgens de EG-definitie met inbegrip van de ouderen) uitgedrukt per 100 beroepsactieven dan kwam West-Vlaanderen eind 1989 nog tot ruim 7% zij het dan lager dan gemiddeld in Vlaanderen (9%) en het Rijk (12%).

Bij de mannen kon op basis van de maandgemiddel-

DMB&B

DE BANK
DIE JE RUIMTE GEEFT.

SPAARBANK

den een daling worden waargenomen van 6,1% in 1988 tot 5,4% in 1989. Bij de vrouwen verminderde de werkloosheidsdruk van 13,4% in 1988 tot 11,6% in 1989. Ook in Vlaanderen en België als geheel nam de werkloosheidsdruk af. In Vlaanderen noteerde men voor de mannen een daling van 7,2% tot 6,4%, bij de vrouwen liep de werkloosheidsdruk terug van 16,7% tot 14,8%. In België als geheel vertoonde de werkloosheidsdruk een achteruitgang van 9,4% tot 8,6% bij de mannen en bij de vrouwen evolueerde dezelfde grootte van 18,3% naar 17,1%.

Net zoals in 1988 en 1987 bleef de werkloosheidsdruk ook in 1989 gunstiger in West-Vlaanderen dan gemiddeld in Vlaanderen of België, en dit zowel bij mannen als bij vrouwen.

Ontleding per arrondissement

Ook de analyse van de werkloosheid op het niveau van de arrondissementen gebeurt op basis van de EG-definitie, met inbegrip van de ouderen.

De gunstige ontwikkeling zowel inzake mannelijke als vrouwelijke werkloosheid in West-Vlaanderen manifesteerde zich in alle arrondissementen.

Beschouwt men het aantal werklozen - met inbegrip van de ouderen - dan hebben ook de arrondissementen Tielt, Kortrijk en Roeselare nog een werkloosheidsgraad van circa 5% tot 7%.

Bij de mannen is de werkloosheidsgraad in de regio Kortrijk-Roeselare-Tielt zowat 3 à 4%, nog iets meer dan wat bekend staat als het 'onverkleinbaar minimum'. De groep waaruit de facto gerekruteerd wordt, dit wil zeggen met uitsluiting van de ouderen, is echter beperkt geworden. Voor het arrondissement Tielt was dit eind 1989 bij de mannen nauwelijks meer dan 1% en in de arrondissementen Kortrijk en Roeselare 2%. West-Vlaanderen als geheel kwam tot ongeveer 3,3% tegenover 4,4% in Vlaanderen en 6,8% in het Rijk. Ongunstig scoorden Veurne (6,0%) en Oostende (5,8%) en in mindere mate het andere kustarrondissement Brugge (4,5%).

Bij de vrouwen is de werkloosheidsgraad in het algemeen het dubbele en meer dan die bij de mannen. Ook hier scoren de kustarrondissementen het slechtst, vooral Oostende. Ook wanneer de - beperktere - groep ouderen, buiten beschouwing wordt gelaten, is de arbeidsreserve - kwantitatief - vrij groot, met werkloosheidsgraden eind 1989 variërend van 5,8% (arrondissement Tielt) tot bijna 14% (Oostende).

Evolutie van het aantal ingeschreven werklozen (EG-definitie, inclusief ouderen), in West-Vlaanderen, per arrondissement, 1988-89 (maandgemiddelden)

Arrondissement	Mannen			Vrouwen			Totaal								
	1988	1989	Index	Per 100 beroeps-actieven (a)	1988	1989	Index	Per 100 beroeps-actieven (a)							
	1988	1989			1988	1989									
Brugge	4.894	4.254	86,9	7,2	6,2	5.805	5.130	88,4	13,8	12,2	10.699	9.385	87,7	9,7	8,5
Diksmuide	720	613	85,1	5,7	4,8	823	641	77,9	12,1	9,4	1.543	1.254	81,3	7,9	6,5
Ieper	1.784	1.619	90,8	6,5	5,9	2.137	1.827	85,5	13,6	11,7	3.921	3.446	87,9	9,1	8,0
Kortrijk	3.509	3.139	89,5	4,7	4,2	5.746	4.863	84,6	12,6	10,7	9.255	8.002	86,5	7,7	6,7
Oostende	3.026	2.687	88,8	8,9	7,9	3.372	3.003	89,1	17,0	15,2	6.398	5.689	88,9	11,9	10,6
Roeselare	1.794	1.657	92,4	4,8	4,5	3.057	2.557	83,6	13,6	11,4	4.851	4.214	86,9	8,1	7,1
Tielt	823	725	88,1	3,5	3,1	1.256	1.056	84,1	9,8	8,2	2.079	1.782	85,7	5,7	4,9
Veurne	1.030	927	99,0	8,1	7,3	1.084	932	86,0	13,9	11,9	2.114	1.859	87,9	10,3	9,1
West-Vlaanderen	17.580	15.621	88,9	6,1	5,4	23.280	20.009	85,9	13,4	11,6	40.860	35.631	87,2	8,8	7,7
Vlaanderen	108.580	96.490	88,9	7,2	6,4	158.079	139.905	88,5	16,7	14,8	266.659	236.396	88,7	10,9	9,7
Het Rijk	233.435	214.776	92,0	9,4	8,6	296.882	277.405	93,4	18,3	17,1	530.317	492.181	92,8	12,9	12,0
Westhoek	3.534	3.159	89,4	6,7	6,0	4.044	3.400	84,1	13,3	11,2	7.578	6.559	86,6	9,1	7,9

(a) Op basis van eigen berekening.

Grens- en pendelarbeid

Westvlamingen werkend in Frankrijk

In 1961 werkten 16.000 Westvlamingen (huidig West-Vlaanderen) in Noord-Frankrijk, terwijl minder dan 200 Fransen naar West-Vlaanderen pendelden. Herhaalde devaluaties van de Franse munt, de regressie van de werkgelegenheid in de Noordfranse textielnijverheid en andere factoren waren er oorzaak van dat de aantrekkingskracht van de Noordfranse industrie op de Westvlaamse grenszone geleidelijk teloor ging.

Het aantal Westvlaamse grensarbeiders in Frankrijk liep terug van 16.000 in 1961 tot 5.000 in 1970 en 2.400 in 1981 (volkstellingen). Volgens het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) bedroeg dit aantal in juni 1989 nog slechts 1.536 eenheden tegenover 1.649 in juni 1988. Vlaanderen telde in 1989 1.624 grensarbeiders in Frankrijk en Wallonië 6.168 grensarbeiders.

De groep grensarbeiders woonachtig in West-Vlaanderen daalt jaar na jaar. Er is een bijzonder sterke concentratie in de grensgemeenten Menen en Wervik. De Westvlaamse grensarbeiders bestaan voor 75% uit mannen. De sektor van tewerkstelling is in eerste instantie de textielnijverheid, maar ook de tertiaire sektor kwam geleidelijk meer aan bod.

Hierbij valt aan te stippen dat onder de grensarbeiders woonachtig in West-Vlaanderen het aantal personen van vreemde nationaliteit (vooral Franse) een stijgende tendens vertoonde, door vestiging in de eigenlijke grensgemeenten, vooral Menen en Wervik (omwille van woningaanbod en dergelijke).

Tussen 1961 en 1981 (volkstellingen) was het aantal grensarbeiders van Belgische nationaliteit dalend van 15.500 tot 1.570 personen; in dezelfde periode steeg het aantal grensarbeiders van vreemde nationaliteit van 520 tot 870 eenheden. In de jongste jaren blijkt een aantal van deze Franse onderdanen terug woonplaats te hebben gekozen in Noord-Frankrijk vooral omwille van fiscale redenen.

Franse onderdanen werkend in West-Vlaanderen

De tewerkstelling van Franse werknemers in West-Vlaanderen schommelde tot voor kort rond 200 à 300 eenheden. In het voorbije jaar is hierin duidelijk verandering gekomen. Volgens het RIZIV waren er in juni 1987 269 Fransen tewerkgesteld in West-Vlaanderen en steeg dit aantal tot 379 in juni 1988. In het daaropvolgende jaar is dit aantal sprongsgewijze gestegen tot 921 eenheden.

De aangroei deed zich vooral voor in het arrondissement Kortrijk (van 175 tot 537), maar er was ook een noemenswaardige toename in de arrondissementen Ieper (van 93 tot 198) en Oostende (van 71 tot 116). De

aangroei heeft hoofdzakelijk betrekking op mannen (+514).

Ook in het aangrenzende arrondissement Moeskroen was er tussen 1988 en 1989 een aangroei (van 594 tot 845). In Wallonië als geheel steeg het aantal van 4.045 in 1988 tot 4.655 in 1989 en in Vlaanderen van 405 tot 961 eenheden.

Het aantal Franse grensarbeiders in West-Vlaanderen (circa 1.000) blijft nog geringer dan het aantal Westvlaamse grensarbeiders in Frankrijk (circa 1.500).

Kwantitatief is er een tendens tot een grosso modo evenwicht. Naar leeftijd beschouwd is de samenstelling echter duidelijk gunstiger bij de Fransen tewerkgesteld in West-Vlaanderen dan bij de Westvlaamse grensarbeiders.

Het aantal Westvlamingen tewerkgesteld in Noord-Frankrijk omvat weinig jongeren in tegenstelling met de groep Franse grensarbeiders. Onder de Fransen tewerkgesteld in West-Vlaanderen is 58,0% jonger dan 30 jaar tegenover 15,6% bij de Westvlaamse grensarbeiders. Voor de leeftijdsgroep van 30 à 40 jaar is het aandeel respectievelijk 24,0% en 31,7% en voor de leeftijdsgroepen van 40 jaar en ouder respectievelijk 18,0% en 52,7%.

Een en ander is een illustratie van het feit dat de rekonversie in West-Vlaanderen gunstiger is verlopen dan in Noord-Frankrijk. Inzake groei van de totale werkgelegenheid kwam Noord-Frankrijk in de periode 1975-81 op de laatste plaats onder de 21 Franse economische regio's. Het aandeel van de Région Nord-Pas-de-Calais in de totale tewerkstelling in Frankrijk is gedaald van 7,1% in 1954 tot 6,5% in 1975 en 5,9% in 1989.

Grensoverschrijdende pendel met Nederland

Volgens het RIZIV bleef het aantal Westvlamingen tewerkgesteld in Nederland in de periode 1988-89 behouden op circa 140 personen, hoofdzakelijk komend uit het arrondissement Brugge.

Het aantal inwoners van Nederland werkzaam in West-Vlaanderen beliep eveneens circa 140 eenheden en was stabiel in vergelijking met het vorige jaar. De werkplaats was haast uitsluitend het arrondissement Brugge.

Zeehavenverkeer en luchtvaart

De haven van Zeebrugge

In de haven van Zeebrugge blijft de goederentrafiek groeien aan een merkwaardig hoog tempo. Het verhandelde goederenpakket bereikte in 1989 25,8 miljoen ton, een vooruitgang met 5,8 miljoen ton of met 28,7% ten opzichte van het jaar voordien. In de loop van zeven achtereenvolgende groei jaren evolueerde de trafiek van 9,3 tot 25,8 miljoen ton.

Het aantal schepen dat de haven in 1989 aanliep, bereikte met 11.114 eenheden (+23,0% ten opzichte van 1988) eveneens een rekordniveau. Het passagiersverkeer herstelde geheel van de klap die het in 1988 moest verwerken ten gevolge van een langdurige staking: 1.608.000 personen reisden in 1989 via Zeebrugge wat 40,2% meer was dan het jaar voordien. Gelijklopend met deze evolutie was de toename van het toeristische voertuigenverkeer tot 281.000 eenheden (of +43,5%), doch ook het

commerciële vrachtwagentransport met 765.000 eenheden (of +22,5%) en het vervoer van nieuwe personenwagens met 201.000 eenheden (of +33,4%) groeiden gevoelig.

Deze gunstige evolutie vertaalde zich vanzelfsprekend in opmerkelijke groeicijfers voor het roll-on/roll-off verkeer dat met meer dan 2 miljoen ton of 22,3% toenam tot 11.386.000 ton. Alle lijndiensten boekten een nieuw rekord waardoor Zeebrugge in deze sector haar positie als marktleider bestendigt. Ook de nieuwe lijn van Cobelfret op Harwich en de ingebruikname van twee aanlegplaatsen die het simultaan lossen en laden vanaf twee scheepsdekken toelaten, droegen tot dit resultaat bij. Eind 1989 telde Zeebrugge in totaal vijftien ro/ro-aanlegplaatsen, waarvan er twaalf in de buitenhaven en drie in de binnenhaven operationeel zijn.

Tijdens het voorbije jaar kende de Zeebrugse containertrafiek eveneens een ware doorbraak: het Euro-

Zeescheepvaart te Zeebrugge, 1988-89 (goederen in ton)

Aard	Aanvoer		Afvoer		Totaal	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989
<i>Stukgoederen</i>						
Roll-on/roll-off	3.771.094	4.723.003	5.536.499	6.662.990	9.307.593	11.385.993
<i>Containers</i>						
Europees	685.469	841.371	1.280.831	1.404.230	1.966.300	2.245.601
Interkontinentaal	471.489	686.627	477.601	641.925	949.090	1.328.552
<i>Andere stukgoederen</i>	363.046	473.820	89.483	114.114	452.529	587.934
Totaal	5.291.098	6.724.821	7.384.414	8.823.259	12.675.512	15.548.080
<i>Vaste stortgoederen</i>						
Kolen en kooks	1.444.792	1.700.020	687.631	575.278	2.132.423	2.275.298
Bouwmaterialen	1.073.139	1.201.827	59.240	177.709	1.132.379	1.379.536
Erts	433.709	2.212.181	—	—	433.709	2.212.181
Andere	192.692	103.293	118.844	117.849	311.536	221.142
Totaal	3.144.332	5.217.321	865.715	870.836	4.010.047	6.088.157
<i>Vloeibare produkten</i>						
LNG	2.302.264	2.861.809	—	—	2.302.264	2.861.809
Geraffineerde olieprodukten	622.709	747.767	327.877	441.039	950.586	1.188.806
Andere	108.645	115.924	3.031	3.755	111.676	119.679
Totaal	3.033.618	3.725.500	330.908	444.794	3.364.526	4.170.294
Algemeen totaal	11.469.048	15.667.642	8.581.037	10.138.889	20.050.085	25.806.531

pese containerverkeer nam met 279.000 ton toe en de interkontinentale trafiek steeg met 379.000 ton. De beslissing van OOCL om van Zeebrugge haar Europees bruggehoofd te maken voor haar dienst op de Oostkust van de Verenigde Staten droeg reeds tot dit positieve resultaat bij. Naar de toekomst toe zijn de beslissingen tot uitbreiding van de Ocean Containerterminal Zeebrugge met 8 ha tegen midden 1990 en tot de bouw van een 38 ha grote terminal voor de 'Blue Box'-lijndienst van Cast tegen begin 1992 van uitzonderlijke betekenis.

De totale stukgoederentrafiek nam van 1988 tot 1989 met 2,9 miljoen ton of 22,7% toe en bereikte 15.548.000 ton. Dit vertegenwoordigt 60,3% van de globale haven-traffic.

In de sektor van de vaste stortgoederen steeg het overslagcijfer met ruim de helft om 6.088.000 ton te bereiken. De groei situeerde zich het meest uitgesproken bij de ertsoverslag die op een jaar tijd van 434.000 ton tot 2.213.000 ton toenam. De ingebruikname in april 1989 van de nieuwe ZBM-terminal langs de diepwaterkaai aan het zuidelijk insteedok is hieraan niet vreemd.

Bij de vloeibare produkten, waarvan de overslag met 24,0% tot een totaal van 4.170.000 ton groeide, was vooral de toename van de LNG-lossingen met 560.000 ton tot 2.862.000 ton opvallend. Doch ook de trafiek van petroleumprodukten ging erop vooruit.

Om een inzicht te geven in de positionering van de Westvlaamse havens in de globale Vlaamse haventrafiek, worden hierna enkele voorlopige trafiekgegevens verstrekt.

De trafiek van de Vlaamse zeehavens in 1989 (in miljoen ton)

Haven	Stukgoederen	Stortgoederen	Globale trafiek
Zeebrugge	16	10	26
Oostende	4	1	5
Antwerpen	42	53	95
Gent	3	20	23
Totaal	65	84	149

De haven van Oostende

Hoewel minder uitgesproken dan in 1988 kende de Oostendse haventrafiek ook in 1989 een behoorlijke vooruitgang.

Het totaal aantal commerciële vaartuigen dat de haven aandeed, nam van 4.960 in 1988 tot 5.141 in 1989 toe. Deze aangroei manifesteerde zich zowel bij het aantal aanloopbeurten met jetfoils als in de handelshaven. Per soort vaartuig was de evolutie tussen 1988 en 1989 als volgt:

Pakketboten en carferries	van 2.505 tot 2.496 (-0,4%)
Aantal jetfoils	van 1.105 tot 1.202 (+8,8%)
Aantal koopvaardij-schepen	van 1.350 tot 1.443 (+6,7%)

De goederentrafiek in de handelshaven steeg van 2.335.000 tot 2.440.000 ton of met 4,5%. De toename deed zich zowel bij de aanvoer als bij de afvoer voor en

bedroeg respectievelijk 58.000 en 47.000 ton. Zoals reeds vaker in het verleden, kwam ook nu de groei in grote mate tot stand dankzij de gunstige evolutie van de ro/ro-traffic in de handelshaven: het voertuigenverkeer steeg tussen 1988 en 1989 met 79.000 ton of +6,1% en bereikte 1.370.000 ton. Dit is een meer dan behoorlijke prestatie, rekening houdend met de uitzonderlijke groei die de Schiaffino-lijn in 1988 reeds kende (+25,8%) mede ten gevolge van de langdurige stakingen bij P&O European Ferries. Doch ook de trafiek van hout en bouwmaterialen verstevigde met 4,7% om 583.000 ton te bereiken.

Het aantal passagiers daalde tot een dieptepunt sinds de oprichting van RMT in 1971. De achteruitgang met 218.000 reizigers of met 10,4% brengt het totaal op 1.878.583. Het is duidelijk dat de terugloop zich hoofdzakelijk voordoet op het vlak van de niet-gemotoriseerde passagiers aan boord van de ferries. Bij de jetfoil-traffic daarentegen was er een vooruitgang met 22.000 reizigers of 7,2% om 324.305 te bereiken.

De bij Schiaffino vastgestelde vooruitgang kon de terugloop bij RMT niet goedmaken, zodat het globale aantal verscheepte vrachtwagens en opleggers met 5.000 of met 2,7% daalde tot 185.400. Dit had voor gevolg dat Schiaffino in 1989 voor het eerst ruim 50% van de RMT-vracht verscheepte. RMT verzorgde tevens de trafiek van 217.900 personenwagens (-10,6%) en 7.700 autocars (-34,6%).

Enig lichtpunt brengt de beslissing van het sociaal-ekonomisch kernkabinet inzake de bouw van een jumbo-ferry met een capaciteit van 1.200 passagiers en 120 trailers of 710 personenwagens, waarvan de oplevering medio 1991 verwacht wordt. Dit betekent dat tegen die tijd de RMT-haven moet worden aangepast. Deze werken omvatten de uitdieping van de aanloopgeul, de versteviging van de kaaimuren en de bouw van een ro/ro-brug.

Aard	Aanvoer		Afvoer		Totaal	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Bouwmaterialen en hout	535.074	578.841	22.084	4.452	557.158	583.293
Petroleumprodukten	214.151	205.598	—	—	214.151	205.598
Chemische produkten	130.226	122.413	45.166	54.842	175.392	177.255
Voertuigen (ro-ro)	510.247	538.456	780.381	831.263	1.290.628	1.369.719
Veevoeder	11.475	11.133	1.002	—	12.477	11.133
Andere	85.138	88.164	—	5.039	85.138	93.203
Totaal	1.486.311	1.544.605	848.633	895.596	2.334.944	2.440.201

De luchthaven van Oostende-Middelkerke

De Oostendse luchthaven heeft in 1989 de vrachtrafiek met 23,0% zien stijgen. Vorig jaar werd er 34.150 ton vracht vervoerd, tegenover 27.760 ton in 1988. Het passagiersverkeer kende evenwel een daling van 120.000 in 1988 tot 103.000 in 1989 (-14,0%). Deze terugloop past in de op- en neergaande trend die het reizigersverkeer op de luchthaven kenmerkt sedert de ineensloring van de trafiek op Groot-Brittannië in de jaren zestig. De herneming van de passagiersvluchten op Southend door de firma Rock Lines draagt wellicht bij tot een verbetering van de cijfers in de toekomst.

De toename van het vrachtvervoer komt deels voor rekening van een aantal nieuwe maatschappijen die Oostende in hun vluchtschema's opnamen. Zo startte Tampa Columbia met een regelmatige lijndienst tussen Bogota en Oostende. Icelandair onderhoudt sinds vorig jaar een wekelijkse verbinding waarbij vooral verse vis wordt aangevoerd, terwijl de retourvracht uit verse groenten bestaat. De ontplooiing van het vrachtverkeer is echter vooral te danken aan de bouw van bijkomen-

Vliegtuig, passagiers- en vrachtbewegingen op de luchthaven van Oostende-Middelkerke, 1985-89

Jaar	Vluchten	Passagiers	Vracht in ton
1985	29.686	193.240	19.436
1986	33.810	106.581	15.458
1987	33.399	104.342	14.198
1988	41.405	120.049	27.760
1989	45.383	103.184	34.150

Vliegtuig- en passagiersbewegingen op de luchthaven Kortrijk-Wevelgem, 1986-89

Jaar	Aantal vliegtuigbewegingen				Aantal passagiers		
	Zaken- vluchten	Toerisme & training	Lokale vluchten	Totaal	Zaken- reizigers	Toerisme & training	Totaal
1986	4.224	3.710	25.398	33.332	11.724	8.147	19.871
1987	3.654	4.493	31.677	39.824	10.881	10.589	21.470
1988	3.570	5.845	34.011	43.426	9.797	13.874	23.671
1989	4.658	6.774	40.300	51.732	12.100	15.170	27.270

de opslagruimte door de Regie der Luchtwegen en door privé-bedrijven zoals Taag-Angola Airlines en EAS Cargo (Nigeria).

Het aantal vliegtuigbewegingen op de luchthaven nam toe tot 45.383 (+9,6%).

De optimalisering van de bestaande landingsbaan, onder meer door de verplaatsing van het landingsstelsel, is afhankelijk gesteld van het positieve resultaat van een haalbaarheidstudie en van een milieueffectenonderzoek die momenteel in opdracht van de Gemeenschapsminister voor Verkeer worden uitgevoerd.

De luchthaven van Kortrijk-Wevelgem

De gunstige evolutie van de activiteit op de luchthaven van Wevelgem zette zich in 1989 versneld door: het aantal vliegtuigbewegingen bereikte er 51.732, dit is 19,1% meer dan het jaar voordien. Alle soorten vluchten boekten vooruitgang: het zakenverkeer wist de negatieve trend van de jongste jaren om te keren en kende een stijging van 30,5% tot 4.658 vluchten. De toerisme- en trainingsvluchten namen met 15,9% toe tot 6.774 en de lokale vluchten met 18,5% tot 40.300.

Het totaal aantal passagiers steeg van 23.671 in 1988 tot 27.270 in 1989 (+15,2%). De toename van het aantal zakenreizigers met 23,5% tot 12.100 was meer uitgesproken dan deze van het aantal toerisme- en training-passagiers die met 9,3% stegen tot 15.170.

Meldenswaard is de vestiging van het Australische Koerierbedrijf TNT dat plannen bekendmaakte om vanuit Wevelgem met een eigen vliegtuigvloot te opereren.

Voor 1990 is de installatie aangekondigd van twee elektronische bakens die de luchthaven moeten toelaten een grotere bedrijfszekerheid te bekomen bij minder gunstig vliegweer en bij nachtvluchten.

Huisvesting, ruimtelijke ordening en openbare werken

Huisvesting

Het globaal overzicht van de bouwactiviteit is gebaseerd op gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS).

In 1989 werden in West-Vlaanderen bouwvergunningen verleend voor de oprichting van 8.383 woningen. In 1988 ging het om 9.117 woningen. Dit betekent een daling van 8%. In Vlaanderen en het Rijk daarentegen noteerde men stijgingen van respectievelijk 6% en 10%. Opvallend is dat, binnen West-Vlaanderen, belangrijke verschillen genoteerd worden. In de kustarrondissementen was er globaal een daling van 15% en in Overig West-Vlaanderen een toename van 4%. Het is bekend dat de woningbouw in de kustarrondissementen – en vooral Veurne – vrij sterk georiënteerd is op vakantie-woningen en tweede verblijven. In de kustarrondissementen was - op 3 maanden na, met name april, juli en oktober - het aantal vergunde woningen telkens lager

dan tijdens de overeenkomstige maand van het voorgaande jaar. In Overig West-Vlaanderen was de situatie tegengesteld, met slechts 4 maanden (april, juni, augustus en december) met een daling in vergelijking met het vorige jaar. Frappant is de globaal sterke aangroei in het arrondissement Ieper (+50%).

Aangezien een aantal vergunde bouwwerken nooit worden uitgevoerd is het zinvol om, naast de statistiek van de vergunningen, ook de statistiek van de begonnen woningen te analyseren (eveneens NIS-gegevens). Nochtans dient erop gewezen dat er geen zekerheid is nopens de volledigheid en de nauwkeurigheid van deze laatste statistiek. Volgens het NIS bedroeg het aantal begonnen woningen (al of niet in woongebouwen) in West-Vlaanderen in 1989 8.427 eenheden tegenover 7.598 eenheden in 1988. Dit is een stijging van 11%. Op Vlaams niveau en voor het Rijk zijn er stijgingen van respectievelijk 19% en 21% genoteerd.

Binnen West-Vlaanderen zijn inzake begonnen wo-

Vergunde en begonnen woningen 1988-89

Arrondissement	Vergunde woningen (nieuwbouw, al of niet in woongebouwen)		Begonnen woningen (al of niet in woongebouwen)			
	Aantal		Aantal		Aantal per 1.000 inwoners	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Brugge	2.592	2.455	2.049	2.384	7,8	9,1
Diksmuide	216	198	155	206	3,3	4,4
Ieper	322	484	292	407	2,8	3,9
Kortrijk	1.443	1.388	1.327	1.376	4,8	5,0
Oostende	1.600	1.296	1.276	1.549	9,4	11,4
Roeselare	831	845	598	791	4,4	5,8
Tielt	493	522	449	470	5,3	5,5
Veurne	1.620	1.195	1.452	1.244	27,9	23,9
Kustarrondissementen	5.812	4.946	4.777	5.177	10,5	11,5
Overig West-Vlaanderen	3.305	3.437	2.921	3.250	4,3	5,0
West-Vlaanderen	9.117	8.383	7.598	8.427	6,9	7,7
Vlaams Gewest	35.727	37.785	28.425	33.965	5,0	5,9
België	46.124	50.976	36.189	43.769	3,6	4,4

ningen duidelijk verschillen merkbaar. In het arrondissement Veurne was de vermindering groot (-14%). Overall elders was er een stijging, die verhoudingsgewijze groot was in de arrondissementen Ieper (+39%), Diksmuide (+33%) en Roeselare (+32%).

De gegevens omtrent de begonnen woningen kunnen worden uitgedrukt in 'aantal begonnen woningen per 1.000 inwoners'. Voor West-Vlaanderen in zijn geheel en voor 1989 is dit 7,7 woningen per 1.000 inwoners. Dit verhoudingscijfer ligt hoger in de kustarrondissementen Veurne (23,9‰), Oostende (11,4‰) en Brugge (9,1‰), hetgeen het belang van de bouw van vakantiewoningen en -appartementen illustreert. Terloops kan gewezen worden op het feit dat het overeenkomstig cijfer 1988 in het arrondissement Veurne 27,9‰ bedroeg. In de overige arrondissementen ligt het cijfer voor 1989 tussen 9,4 en 7,8‰. Deze Westvlaamse data kunnen tenslotte nog gesteld worden tegenover de cijfers voor Vlaanderen (5,9‰) en België (4,4‰).

Na de bespreking van de woningbouw in het algemeen, is het interessant even nader in te gaan op de sociale woningbouw. Door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting en de Nationale Landmaatschappij werd in 1989 de bouw van 344 woningen goedgekeurd (in 1988: 255 woningen) waarvan 141 gelegen in projecten inzake stads- en dorpsrenovatie (in 1988: 54 woningen).

Er kan ook verwezen worden op de activiteit van de interkommunale verenigingen inzake huisvesting.

Bij de Westvlaamse Interkommunale voor Huisvestingsbeleid (WIH) werd in 1989 ongeveer 8 ha aangekocht, gespreid over 9 projecten (in 1988: 41 ha over 20 projecten). De grondverkoop van gronden lag in 1989 hoog: 48 ha (in 1988: 33 ha) waarvan 26 ha uitgeruste grond (in 1988: 21 ha). Dit komt overeen met 385 kavels (in 1988: 324 kavels).

Bij Leiedal (grosso modo het arrondissement Kortrijk) is deze activiteit vrij beperkt. In 1989 werd circa 1,5 ha aangekocht voor huisvesting (in 1988: geen aankopen). In 1989 werd circa 1 ha verkocht; het ging om

15 kavels (in 1988: 2 ha en 37 kavels).

Aanleunend bij de bouwactiviteit inzake woningbouw kan ook gewezen worden op de diverse premiestelsels. Het aantal bouwpremies was in 1989 hoog, met name 3.028. In de jongste 5 jaar (1984-88) lag het gemiddelde bij 2.469 premies per jaar; in 1988 waren er 2.141 premies verleend. Het aantal saneringspremies en renovatiepremies (stads- en dorpsvernieuwing) bedroeg in 1989 respectievelijk 1.215 en 163 (in 1988: 1.421 en 150).

Met een aandeel van 19,2% in de totale bevolking van Vlaanderen, bekam West-Vlaanderen in 1989 21,4% van de bouwpremies (tegenover 19,5% in 1988). Voor de saneringspremies (14,0% in 1989) en de renovatiepremies (16,5%) blijft het aandeel van West-Vlaanderen betrekkelijk gering.

Het arrondissement Tielt met het oudste woningpatrimonium van West-Vlaanderen haalde een relatief groot aandeel qua bouwpremies, maar bleef in 1989 ondermaats wat betreft saneringspremies en renovatiepremies. De renovatiepremies zijn gekoncentreerd in de arrondissementen Brugge, Kortrijk en Roeselare.

Ruimtelijke ordening

In 1989 werden twee Gewestplannen gedeeltelijk in herziening gesteld: Veurne-Westkust (gronden te Oostduinkerke) en Ieper-Poperinge (gronden te Ieper). Een nieuwe vaststelling van deze plannen is in 1989 niet gebeurd.

Inzake ruimtelijke ordening op gemeentelijk vlak is te vermelden dat in 1989 geen enkel project van stads- en dorpsherwaardering werd erkend.

Zeehavens en kustverdediging

Voor wat Zeebrugge betreft is het aangewezen een onderscheid te maken tussen de voor- en achterhaven.

De uitbouw van de voorhaven, zoals voorzien in het zogenaamde Raamkontraat, nadert zijn voltooiing. De wegenis op de dammen en op de terreinen wordt afgevoerd en alle gronden worden in bruikbare toestand ge-

Bouwpremies en saneringspremies 1988-89

Arrondissement	Bouwpremies		Saneringspremies		Renovatiepremies (stads- en dorpsvernieuwing)	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Brugge	483	681	419	340	44	54
Diksmuide	75	136	68	51	5	4
Ieper	201	281	152	147	-	-
Kortrijk	583	798	318	272	58	53
Oostende	218	347	134	133	2	9
Roeselare	286	383	148	137	35	37
Tielt	220	298	109	80	-	-
Veurne	75	104	73	55	6	6
West-Vlaanderen	2.141	3.028	1.421	1.215	150	163
Vlaanderen	10.961	14.174	9.837	8.664	821	985
Aandeel West-Vlaanderen	19,5	21,4	14,4	14,0	18,3	16,5

bracht. In 1989 is overigens ook de vroegere werkhaven (thans Britannia-dok) door een stouwerij in gebruik genomen. In de nieuwe westelijke voorhavenzone (buiten Raamkontrakt) werden verder zandopspuitingen uitgevoerd en werden zandopvangdijken gebouwd die moeten voorkomen dat de opgespoten zandspecie terug afvloeit in zee. Een en ander wordt zodanig uitgevoerd dat tegelijk een aanzet gegeven wordt voor de latere bouw van kaaimuren in dit deel van de voorhaven. Meer landwaarts in de voorhaven werd verder gewerkt aan de derde landingsinrichting voor roll-on/roll-off schepen (Leopold II-dam).

In de Zeebrugse achterhaven werd de diepwaterkade in gebruik genomen (lengte: 480 m; nuttige lengte: 300 m). Het is de bedoeling deze infrastructuur later te verlengen tot een nuttige lengte van 600 m. Nog in de achterhaven werd in 1989 verder gewerkt aan de ophoging van haventerreinen. In verband met de Transportzone te Zeebrugge kan vermeld worden dat eind 1989 de aanbesteding plaatsvond van riolerings- en wegenwerken voor een gedeelte van 15 ha, aanleunend tegen de thans in gebruik zijnde 13 ha.

Voor de haven van Oostende is te vermelden dat in 1989 werken werden aanbesteed (aangevat in 1990) voor de verdieping van de haven en voor de versterking van een kaaimuur, stroomafwaarts de Demeysluis. In het investeringsprogramma 1990 van het Gemeenschapsministerie van Openbare Werken en Verkeer is overigens 260 miljoen fr. ingeschreven voor verbredings- en aanpassingswerken in de havengeul. Een en ander is te zien als onderdeel van de uitvoering van een renovatieplan voor de haven, meer in het bijzonder van de werken die nodig zijn voor het ontvangen van de nieuwe jumboferries van de RMT (in de vaart vanaf midden 1991).

Op het vlak van de kustverdediging werd de activiteit vooral gekoncentreerd ter hoogte van Lombardsijde waar twee nieuwe strandhoofden voltooid werden. Zoals men weet is Lombardsijde één van de zwakke punten van de Kust.

Minder direkt verbonden met de kustverdediging, maar er toch ook niet helemaal los van te zien, zijn de werken die uitgevoerd werden ter hoogte van het natuurreservaat 'Het Zwin' te Knokke-Heist. Door de zandopspuitingen op het strand voor Knokke-Heist (nodig om de zeeërosie ten gevolge van de havenuitbouw te Zeebrugge te compenseren) was de Zwingeel geleidelijk verschoven van Belgisch territorium naar Nederlands territorium, waarbij de duinenrij van Cadzand aangetast werd. Tevens kon de Zwinvlakte nog nauwelijks door de zee bevoeid worden. In 1989 heeft men de Zwingeel terug op Belgisch grondgebied gebracht en werden voorzieningen getroffen om herhaling van het fenomeen te voorkomen of althans af te remmen. Door dit alles kan de Zwinvlakte nu ook opnieuw door de zee overstroomd worden.

Wegen

Inzake autowegen is vooreerst te vermelden de A18 Jabbeke-Veurne(-Franse grens) waarvan de sectie Wulpen-Lokanaal in uitvoering is; voor de sectie Lokanaal-rijksweg 8 (Ieper-Veurne) is de aanbesteding goedgekeurd, maar zijn de werken in 1989 niet aangevat. De A18 zal bij de Franse grens aansluiten op de nog

aan te leggen Franse autoweg naar Calais en de Kanaaltunnel.

Op de A17 Brugge-Kortrijk-Doornik gaat de aandacht naar het in uitvoering zijnde toegangscomplex te Torhout. Dit complex is het voornaamste nog uit te voeren werk langs de A17; het maakt deel uit van de ring R34 om Torhout (waarvan nadien nog circa 3 km moet aangelegd worden). Ter hoogte van Lichtervelde is de bouw van een brug over de A17 aanbesteed (aangevat begin 1990).

Ten zuiden van Kortrijk is de A17 op Westvlaams grondgebied sinds meerdere jaren volledig afgewerkt. Op Henegouws terrein is de weg voltooid met uitzondering van een sluitstuk van circa 2,5 km nabij de grens met West-Vlaanderen. Het traject Kortrijk-provinciegrens kan dan ook nog steeds niet gebruikt worden.

Op de A19 Kortrijk-Ieper is in 1989 te Zonnebeke verder gewerkt aan de verkeerswisselaar met de geplande weg Ieper-Roeselare. Ter hoogte van Wevelgem is de bouw van een brug aanbesteed (nog niet aangevat).

De ring om Kortrijk (R8) is sinds 1986 gesloten, zij het dat plaatselijk voorlopig op parallelwegen moet gereden worden en dat nog een aantal bruggen moeten worden gebouwd. In 1989 is ter zake enige verbetering ingetreden door het in gebruik nemen van de brug onder de Oude Ieperseweg. De afwerking van de R8 lijkt overigens wel in een stroomversnelling te zullen komen want twee bruggen zijn nog in uitvoering, drie bruggen werden aanbesteed en goedgekeurd (maar nog niet begonnen) en één brug is aanbesteed, maar nog niet goedgekeurd.

Op het vlak van de overige wegen kan gewezen worden op de afwerking van de omleiding van Ruiselede op rijksweg 37 (Tielt-Aalter). Het is de bedoeling de andere sekties van deze weg te moderniseren en fietspaden aan te leggen; in dit verband werden in 1989 omtrentingen bevolen en aanbestedingen uitgeschreven.

De aanleg van de zuidelijke omleiding om Lichtervelde is in uitvoering via de bouw van een spoorbrug op de lijn Gent-Adinkerke; de bouw van een gelijkwaardig kunstwerk is aanbesteed op de lijn Brugge-Kortrijk (nog niet aangevat). Na deze werken dient de eigenlijke weg aangelegd.

Voor de verdere aanleg van rijksweg 36 Deerlijk-Kuurne is, nadat de omleiding om Deerlijk gerealiseerd werd, thans de sectie tussen de Deerlijksesteenweg en de weg Kortrijk-Gent in uitvoering gekomen. Hetzelfde geldt voor de aanleg van parallelwegen langs de geplande Noordlaan te Kuurne (noordelijke uitvalsweg van Kortrijk).

Waterwegen

Nadat in 1988 langs de Schelde te Avelgem een binnenvaartcontainerterminal operationeel werd met gebruik van de bestaande kade aldaar (130 m lang), werd in 1989 de terminal in zijn definitieve vorm in gebruik genomen: met een nieuwe kade van 250 m en een terminalterrein van 1,2 ha. Het gebruik van waterwegen en bijhorende terminals kan een bijdrage leveren tot de ontlasting van het wegverkeer. De GOM - West-Vlaanderen was daadwerkelijk betrokken bij de realisatie van het project, via opmaak van kosten-batenanalyse en tussenkomsten bij de Overheid.

Inzake de Leie is vooral te wijzen op de werken ter kalibrering (1.350 ton) van de Grensleie in uitvoering van de Frans-Belgische overeenkomst ter zake. Onderdeel van dit programma is de bouw van een nieuwe stuwsluis te Menen; hieraan en aan de werken tot verbinding van de nieuwe sluis met de Leie, is in 1989 verder gewerkt. Ondertussen kwam wel de bouw van aanlegmuren nabij de sluis klaar.

Een volgende stap in het programma van de Grensleie is de uitvoering van een bochtafsnijding op het grondgebied van Wervik.

Op het kanaal Kortrijk-Bossuit (verbinding van de Schelde met de Leie) is de activiteit gesitueerd te Zwevegem waar een nieuwe sluis in aanbouw is; deze sluis zal de huidige drie sluizen aldaar vervangen. Na voltooiing van het kunstwerk zal het kanaal bevaarbaar zijn voor schepen van 1.350 ton vanaf de Schelde tot aan de spoorwegbrug te Kortrijk; dan rest nog circa 1 km tot aan de Leie.

Op het kanaal Gent-Brugge werd eind 1989 de nieuwe beweegbare brug in Moerbrugge (Oostkamp) in gebruik genomen. Op het kanaal Brugge-Oostende is te Brugge een tweede Kruispoortbrug in aanbouw.

Voor het kanaal Plassendale-Nieuwpoort-Veurne-Duinkerke, de IJzer en het Lokanaal wordt sinds enkele jaren een programma uitgevoerd inzake aanpassen of vervangen van bruggen. In 1989 werden de nieuwe Slijpebrug (kanaal Plassendale-Nieuwpoort) en de nieuwe brug bij de Iepersluis te Nieuwpoort (IJzer) in gebruik genomen. Te Veurne is verder gewerkt aan de vervanging van de Rozebrug (Lokanaal). Voor de bouw van een nieuwe Plassendalebrug (kanaal Plassendale-Nieuwpoort) werden onteigeningen bevolen.

Spoorwegen

Bij de Spoorwegen ging in 1989 veel aandacht naar het aantrekkelijker maken van het treingebruik via het bouwen van overdekte fietsenstallingen. Dergelijke voorzieningen kwamen klaar bij de stations van Diksmuide, Heist, Knokke, Lichtervelde, Roeselare (uitbreiding), Tielt, Veurne en Zedelgem.

In 1989 werd te Lichtervelde verder gewerkt aan de onderbrugging van de lijn Gent-Adinkerke. Een gelijkwaardig project is voorzien op de lijn Brugge-Kortrijk (in 1989 aanbesteed). Beide liggen op de geplande zuidelijke omleiding van Lichtervelde (rijksweg 35).

Landbouw

In 1989 werd de ruilverkaveling Beveren-IJzer beëindigd. Het gaat om 1.666 ha op het grondgebied van de gemeenten Alveringem en Lo-Reninge; deze ruilverkaveling leunt aan tegen de in 1983 afgewerkte ruilverkaveling Stavele. Problemen met de waterhuishouding, versnippering van de uitbatingen en plaatselijk ook slechte ontsluiting van de gronden waren de aanleiding tot het project. Voor een gedeelte ligt deze ruilverkaveling in de IJzerbroeken die een hoge natuurwaarde hebben (flora, vogels...) en landschappelijk zeer belangrijk zijn. Daarom werd de ruilverkaveling zodanig uitgevoerd dat dit gedeelte weinig beïnvloed werd.

In 1989 werd gestart met de ruilverkaveling 's Heerwillemskapelle, een project van 1.554 ha op het grondgebied van Diksmuide en Veurne. Het vormt een eenheid met twee andere ruilverkavelingen (Eggewaarts-kapelle en Fortem) die in 1988 van start gingen.

EEN MIJLPAAL IN UW BANKRELATIE

DIRECT BANKING®

GS-002-N

EEN VOLLEDIG EN GEÏNTEGREERD AANBOD

De Generale Bank heeft de beslissende stap gezet op het gebied van elektronisch bankieren: Direct Banking.

Hiermee optimaliseert u zowel uw bankverrichtingen, uw beheerstaken als uw administratie. Dat gaat van het rechtstreeks raadplegen van de actuele stand van uw rekeningen (bij de Generale Bank én andere banken) tot de automatische verwerking ervan in uw boekhouding. Van de automatisering van uw binnen- en buitenlands betalingsverkeer tot het optima-

liseren van uw treasury management.

Direct Banking geeft u daarnaast ook toegang tot een uitgebreid financieel-economisch informatiepakket: van interestvoeten, wisselkoersen en conjunctuurgegevens tot de balansen van uw klanten en prospecten. Door de complete integratie van alle bankprodukten, biedt Direct Banking u het antwoord op elk van uw vragen.

Hoe klein of groot uw onderneming ook is, of ze al dan niet geautomatiseerd is, of ze over een telex, PC of mainframe beschikt, Direct Banking is dermate modulair dat het in elke omgeving operationeel is.

ADVIES EN BEGELEIDING VAN VAKSPECIALISTEN

Onze Direct Banking-specialisten bekijken samen met u wat u precies nodig hebt. Zij begeleiden u bij het opstarten van de nodige infrastructuur qua informatica en telecommunicatie en zorgen ervoor dat die steeds

aan uw nieuwe behoeften wordt aangepast.

DIRECT BANKING IS DE TOEKOMST

Voor welke uitdagingen u straks ook staat, hoe de markt zich ook ontwikkelt, met Direct Banking beschikt u over een sterk competitief voordeel.

G-BUSINESS

ONDERNEMEN MET SUCCES

Industrie

Inzake uitrusting van bedrijventerreinen kan verwezen worden naar de activiteiten van de interkommunales.

Door de Westvlaamse Interkommunale voor Economische Expansie en Rekonversie (WIER) werd in 1989 ongeveer 22 ha aangekocht (in 1988: 64 ha). De verkoop van gronden was in 1989 bijzonder belangrijk: circa 115 ha (in 1988: 91 ha), gespreid over 35 terreinen. Hiervan werd 114 ha verkocht aan privé-investeerdere (in 1988: 84 ha); de rest betreft verkoop of overdracht aan openbare besturen.

Bij Leiedal werd in 1989 circa 3 ha aangekocht voor de realisatie van bedrijventerreinen (in 1988: 4 ha). Er werd ongeveer 31 ha verkocht (in 1988: 33 ha) aan 50 bedrijven, verspreid over 10 bedrijventerreinen. Specifieke terreinen in het ambtsgebied van Leiedal zijn de binnenvaartterminal te Avelgem (zie onder: Waterwegen) en het Transportcentrum LAR, een zogenaamde 'droge haven' langs de E17 ter hoogte van Lauwe, die in 1989 haar eerste periode van vijf jaar werking afsloot.

Afvalwaterzuivering

In 1989 werd verder gewerkt aan de bouw van de zuiveringsinstallatie te Poperinge. In andere sectoren ging het om het verder aansluiten op bestaande zuiveringsstations (sectoren Brugge, Oostende, Wulpen, Harelbeke, Ieper). Vooruitlopend op de bouw van zuiveringsinstallaties werd in andere sectoren gewerkt aan het realiseren van kollektoren en pompstations (sectoren Roeselare en Waremme).

In 1989 werd de belangrijke beslissing genomen bijzondere aandacht te besteden aan de sanering van de Westkust. In die optiek werden eind 1989 een aantal werken aanbesteed om de badplaatsen te verbinden met het zuiveringsstation van Wulpen; deze werken werden in 1989 nog niet aangevat.

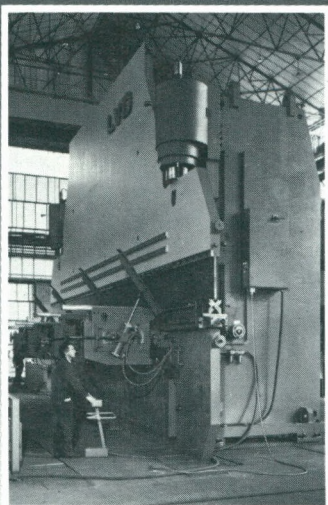
Drinkwatervoorziening

Om aan de jaarlijks terugkerende problemen rond de drinkwatervoorziening van de Westkust een einde te maken is in 1989 tussen de bevoegde minister, de drinkwatermaatschappij die aan de Westkust actief is (IWVA) en de aanpalende drinkwatermaatschappijen (VMW en TMVW), een protocol ondertekend. Via uitvoering van dit protocol dienen in de periode 1989-91 verbindingsleidingen tussen de drie betrokken maatschappijen en waterreservoirs (IWVA) gerealiseerd. De uitvoering van het programma is gestart in 1989 en zou ertoe leiden dat er zich reeds in de zomer van 1990 geen problemen meer voordoen.

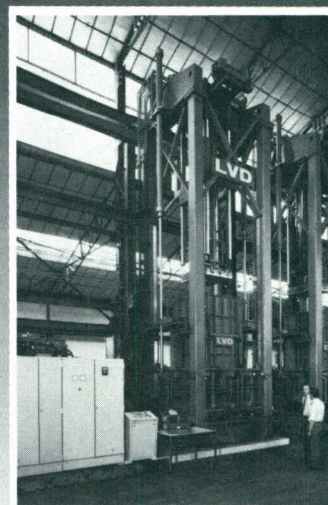
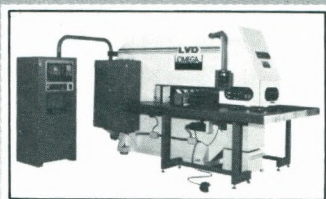
Natuurbescherming

In 1989 kregen twee gebieden aan de Westkust het statuut van 'Stadsnatuurreservaat' (Vlaams Gewest). Het betreft het Hannecartbos te Oostduinkerke (32 ha) en de Houtsaegeerduinen in het grensgebied van De Panne en Koksijde (78 ha). Samen met de Westhoekduinen (De Panne, 340 ha) en de Viconia-kleiputten (Stuivekenskerke, 22 ha) beschikt West-Vlaanderen thans over vier staatsnatuurreservaten.

EEN WERELDWIJDE UITSTRALING IN ALLE INDUSTRIËLE SECTOREN !

Productie-eenheden in België, Frankrijk (SPIERTZ PRESSES), B.R.D. (SCHARRINGHAUSEN), USA en Singapore. Licenties in verschillende landen.

LVD fabricatieprogramma:

afkantpersen, guillotinescharen, met of zonder CNC-sturing; FMS (flexibele bewerkingscentra); dieptrekpersen; plaatbuigwalsen; mechanische persen; scheepsbouw persen, richt- en buigpersen; wieltrekpersen; presentpersen; automatische produktielijnen; CNC bestuurd ponsmachines; DNC-verbindingen (Direct Numerical Control); balenpersen voor de textielnijverheid; hydr. persen voor het vormen van plastics; CAD/CAM- en CIM-systemen; pons- en uithoekenheden Unipunch; gereedschappen.

 LVD
COMPANY NV

Nijverheidslaan 2
B-8630 GULLEGEM
(BELGIUM)
Tel. (056) 43 05 11
Telex 85317
Telefax (056) 40 24 64